

MIKAEL LYBECK

ÖDLAN

ETT SKÅDESPEL

STOCKHOLM

ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Pris 3 kronor.

MIKAEL LYBECK

ÖDLAN

ETT SKÅDESPEL

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

All rätt förbehålles författaren.

STOCKHOLM

ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1908

ALBAN, en ung man, den siste af Eyring'arnas gamla, greffliga ätt. Herre till Eyringe. Son till grefve Ottokar i dennes senare gifte; det förra (med yngre broderns änka, fru Elisabet) barnlöst.

ELISIV, Albans trolofvade.

ADLA, hans kusin, fru Elisabets dotter i förra giftet.

»ONKLARNA» — BALTSAR, BOLIVAR och BEN, tre ålderstigna bröder (den sistnämnde ansedd läkare i tiden) — anförvanter till Albans mor, fru Alida.

EN GAMMAL TROTJÄNARE.

Döda: OTTOKAR, ELISABET, ALIDA —

EYRINGE STAMGODS

I

Terrassrummet

II

1. Vid grafkapellet
2. Terrassrummet
- 3 Elisivs yrselsyn

III

Elisivs sängkammare

I

(Terrassrummet — en låg, rymlig sal i Eyring'arnas färger: grönt och gult. Utsikt öfver en del af parkterrassen; ofvan dennas balustrad några ljusa trädkronor mot en molnfri himmel.

Salens fond, en vägg af glastrutor från panelen ända upp till gardinfrisen under taket, delas i lika stora fält af två utåt öppnade dubbeldörrar. Bänkar under fönstren. Midt på golfvet står ett stort och massivt, rundt bord utan duk, belamradt med tidningar och tidskrifter, bricka med kaffeservis, likörkrus och glas. Tre, fyra taburetter omkring.

Genom väggen af bokhyllor, den till vänster, för en mycket bred, hvälfd ingång till biljardrummet — så bred, att man mellan de undandragna förhängena kan se ett hörn af biljarden. Till höger åter en stor, gammaldags spegelkamin, med bekväma korgstolar i halfkrets. På samma sida, nära fonden, en dörr — till matsalen. Parkettgolf; matta under bordet.

Försommar — sjutiden på kvällen, en stund efter diner'n; i början svagt solsken ute. BALTSAR och BOLIVAR sitta framför kaminen; emellanåt blir äfven BEN synlig, han rör sig måkligt med sin kö rundt biljarden. Alla tre äro slät-rakade, skalliga gubbar, klädda i svart, med höga, hvita bindhalsdukar.

Ett ögonblicks tystnad, efter det att ridån höjt sig. Så säger)

BALTSAR

Vet du hvad?

BOLIVAR

(fet, kort till växten)

Nej. — Är det om din mage?

BALTSAR

(skakar på hufvudet)

Jag tänker på annat, Bolivar. Framåt —
och djupare.

BOLIVAR

Det vet jag. Det gör du.

BALTSAR

Jag har inte kunnat förmå mig att skrifva
till dig. Jag är kanske för orolig.

BOLIVAR

Och jag igen trött och olustig efter resan.
Två dygn i ett kör... på järnväg... man blir
(tar sig om kinderna) ... man blir liksom utan
anletsdrag. Det är genant.

Men kurorten var förträfflig.

BALTSAR

Jag fruktar, ser du...

BOLIVAR

(utan att höra)

Det var för resten ett uppträde på stationen i förmiddags. Då jag kom. Och jag som inte ens visste, att han var med på tåget... hvad är det nu han heter?

BALTSAR

Hvem?

BOLIVAR

Den där... korrespondenten? Som skrifer från utlandet, du vet. Signaturen...

BALTSAR

Edgar!... jäså, han.

BOLIVAR

Javisst. Han såg... erfaren ut. Nästan lidande. Men ytterst välklädd — kontinental!

BALTSAR

Och han är här?

BOLIVAR

Nej, det tror jag inte. Eftersom hon afvisade honom — hit, min vän, men inte längre! Adjö.

BALTSAR

(otåligt)

Hvem afvisade?

BOLIVAR

Adla, naturligtvis. Hänsynslöst. Jag har aldrig sett henne så... så hänsynslös. Hon riktigt skälfde. Det öfriga hörde jag inte.

BALTSAR

Märkvärdigt! Ja, hon fick ett telegram — och i dag såg jag henne stiga i vagnen. Men jag tänkte ingenting.

BOLIVAR

Tja. Det var således slutet. På den historien.

BALTSAR

Eller början till en annan.

BOLIVAR
(uppmärksam)

Hvad menar du?

BALTSAR
(kort)

Låt det vara! (Hostar, skrufvar sig i stolen)
Däremot fruktar jag...

BOLIVAR
(afbryter)

Har det händt... något annat?

BALTSAR

— hvasa? ... ja, jag fruktar att vår ställning blir tämligen ohållbar ... i längden. Numera.

BOLIVAR

(förskräckt)

Här? På Eyringe! Hos ... hos Alban!

BALTSAR

(suckar)

Och tänk, det är bara en vecka se'n gamla Ottokar lades i grafven!

(Båda stirra tigande framför sig. Matsalsdörren öppnas — EN GAMMAL TROTJÄNARE, iförd Eyring'arnas gröngula livré, skrider ljudlöst öfver scenen och in i biljardrummet, bärande en tvättvattenkanna af silfver, jämte handduk. Han återvänder nästan genast — lika ljudlöst, samma väg, ut till höger)

BOLIVAR

(undergifvet)

Nu kan du fortsätta, Baltsar.

BALTSAR

Tja, vi måste behärska oss ... ha inte råd till bättre. Saken är emellertid den ... som det nu ser ut, vore jag för min del hellre beroende af Adla. Trots allt.

BOLIVAR

Herregud — hon är ju ändå en kvinna!

BALTSAR

Otvifvelaktigt... i hög grad. Lika visst som att Alban ingalunda är utprägladt manlig... i mitt tycke. Bara egensinnig. Det var också Ottokars mening. Men-n... (skjuter betydelsefullt ut munnen)

BOLIVAR

Naturligtvis, när du säger det. Och nu är det således Alban...

BALTSAR

(bekräftar)

— som afgör, ja... helt enkelt. Men han är förändrad. Öfver hufvud taget... mycket förändrad. Jag misstänker nästan, att han är ungefär som för fem år se'n — då han var utomlands, du minns.

BOLIVAR

(hviskar)

Förlåt — menar du att han... att hans själstillstånd...

BALTSAR

(retligt)

Hvarför säga emot mig, Bolivar, du har ju varit borta i flera veckor! Tänk själf efter... bara det här med förlofningen. En så ung och alldeles främmande flicka — som Ben skaffade hit, antar jag — och henne går han tvärt och lerrar sig med!

BOLIVAR

(oöfverlagdt)

Ja, men... gamla greffen gjorde ju det samma med hans mor. När hon var sjuk-sköterska.

BALTSAR

Du förvånar mig! (Värdigt) Alida var visserligen i en... en något liknande ställning, men framför allt var hon en nära anförvant till oss.

BOLIVAR

(lättad, till freds)

Du har rätt, Baltsar. Anförvant till oss.

BALTSAR

Och vår tidigare... status... gaf henne fond, gulfond — madonnan. (Han småflinar plötsligt,

läpparna strama öfver raden af löständer) Vi kunde konsten, Bolivar! Det var fart i pengarna.

BOLIVAR

(i samma ton)

Svindlande. Och det, att man såg oss!

BALTSAR

Och hörde, ja . . . touche af örkestern.

BOLIVAR

(lika plötsligt allvarsam)

Men tror du då värkligen, att Alban kunde tillåta sig . . . nej, det är omöjligt! Hur gammal är han? Tre och tjugo — eller hvad? Och särskildt mot dig, Baltsar.

BALTSAR

Han är förändrad, har jag sagt. Oberäknelig. All musik pinar och upprör honom, han skrifver inte en not, spelar inte en ton, efter hvad jag vet — bara drifver omkring i parken och omnäjden. Till och med om nätterna. Och då ofta till häst! Däremellan har han löjlga, småaktiga infall . . . eller fantastiska . . . och tål ingen motsägelse. Som nu det, att Elisiv sofver här ofvanför (visar mot taket) i Adlas sängkammare,

grefvinnornas — fru Elisabets och Alidas i tiden — den med stora balkongen ...

BOLIVAR

Gud, ja (kysser på fingret) ... och himmelsängen!

BALTSAR

— sänghimmeln, menar du — den är ertagen. Flickan är väl närmast rädd, tror jag. Men Alban vill det. Och Adla ... ja, hon flyttade till rummet bredvid. Honom lyder hon blindt — jag förstår det inte. Det var nu i onsdags.

BOLIVAR

(undrande)

Ja men, Baltsar, sa' jag inte sänghimmeln?

BALTSAR

(utan att fästa sig vid afbrottet)

Träffar man honom, Alban — som nyss vid middagen — är han ovänlig, obegriplig ... fientlig. Du såg själf. En gång tänkte jag fråga Ben, han som läkare ... (en blick öfver axeln mot biljardrummet)

BOLIVAR

(spärrar upp ögonen)

Nej, hör du — han har ju förnärmat oss kännbart, hva'? Och afsiktligt? Med sin ... stiftelse.

BALTSAR

(hånfullt)

Något slags sjukhem, ja. Hvad tycks? Jag har ju inte kunnat förmå mig att skrifva till dig.

BOLIVAR

Jag fann notisen i en af våra tidningar där nere. Vid frukosten. Jag formligen ... jag miste aptiten, vill jag minnas.

BALTSAR

Ja, inte sant? Osmakligt, inte ens någon ... ingen stil, ingen fin, liten gest! (Uppfarande) Att först ärfva en så'n förmögenhet ...

BOLIVAR

(påminner)

Förlåt — detsamma drabbade oss, Baltsar!

BALTSAR

(ännu hetsigare, söker ord)

— att ... och se'n att ... arbeta och samla ett helt lif igenom, och så ... och så ge ...

som när man tappar en slant på gatan! Nästan alltsammans — förmodligen. Och utan ersättning. Jag vill inte ens tänka på att han har bröder... två äldre bröder... oss... och i vår ålder... och med din hälsa, Bolivar...

BOLIVAR

(ser sig om)

Du talar visst för högt, Baltsar.

BALTSAR

(föraktfullt)

Det är detsamma. Han hör sämre än förut — till och med.

(Paus)

BOLIVAR

(tvekande)

Har Alban antydtt någonting? Om oss två?

BALTSAR

(buttert)

Han har ingenting sagt, nej. Men sättet!

BOLIVAR

(suckar)

Ja sättet, ja.

BALTSAR

Och man må säga hvad man vill om gamla grefven, om Ottokar — fin takt hade han i alla fall.

BOLIVAR

Mycket. Vårt sista sammanträffande, vårt afsked, det rörde mig. Jag kan inte hjälpa det.

BALTSAR

Du menar, när han gaf dig pengarna till resan?

BOLIVAR

Javisst. Han sa' med den innerligaste förtrolighet: Du är skralast af oss, Bolivar... på allt vis den, som är klenast... ge dig af härifrån och sköt om dig! — Det rörde mig.

Att jag inte hann hit till begrafningen gör mig ondt, men jag hade värkligen ett par bad kvar. Och dödsfallet kom ju plötsligt.

BALTSAR

Han dog som en världsman. Öfverlägset. Nästan ironiskt.

BOLIVAR

Men mot dig och mig var han alltid godheten själf.

BALTSAR

(räcker fram handen)

Det hedrar oss... i sanning. (Båda resa sig)

Tack-tacksamhetskänslan ... den förödmjucar bara de små själarna. Inte så med oss.

BOLIVAR

(rörd)

Tyst, tyst, Baltsar! ... ja, låt oss omfamna hvarann! (De göra det. BEN står framme vid ingången till biljardrummet och iakttar dem med ett gäckande smålöje. Han torkar omsorgsfullt sina händer på en handduk)

BALTSAR

(behärskar sig)

Och nu ... en skål för hans minne, Bolivar! (Sväljer) Jag har sagt till om curaçao.

BOLIVAR

(nickar högtidligt)

Ja, ja, så liksom ... liksom afbörda vi oss ... du tänker alltid så nobelt, Baltsar.

BALTSAR

Jag gör visst det. Men omedvetet. Det bör du ihågkomma.

(När de vända sig om, säger

BEN

stilla, men uttrycksfullt)

Det var vackert! (Han aflägsnar sig — bröderna tömma hastigt och utan att skåla sina likörglas)

BOLIVAR

(sakta till Baltsar, i det de ånyo ta plats)

Hvad m  nne han nu tror sig ha f  rst  tt?
(Baltsar g  r en grimas) Egentligen är det synd om
honom.

(DEN GAMLA TROTJ  NARN in från höger, n  r-
mar sig bordet i midten af rummet)

BALTSAR

(  fver axeln)

H  r, Leonard —   r herrskapet nere i parken?

LEONARD

(samlar kopparna och glasen)

Ja, båda fr  knarna Inte unga grefven.

BALTSAR

S  . Hur vet du det?

LEONARD

Han red bort strax efter diner'n.

BOLIVAR

(stelnande)

Red! . . . strax efter . . .

LEONARD

Ja — här var bud från stationshotellet. En
karl med en biljett. (B  r ut brickan till matsalen)

BOLIVAR

(till Baltsar, frågande)

Stationshotellet? En . . . en biljett?

BALTSAR

Jaså, begriper du inte? . . . från honom, naturligtvis. Han som var med på tåget. Det är väl för att begära en förklaring, och däri handlar han fullkomligt korrekt, tycker jag. Men han vänder sig till orätt person. Hvad vet Alban? Och ett så dunkelt . . . förhållande, låt oss säga förhållande . . . det kräfver skarp-syn. Mogen erfarenhet. Takt.

BOLIVAR

(stilla)

När jag rätt tänker efter, Baltsar — du är beundransvärd! Bli inte ledsen!

BALTSAR

Ingalunda, jag förstår det så väl. Jag har kanske bibehållit mig (hostar) . . . liksom . . . kurantast, fast jag är äldst af oss tre.

BOLIVAR

Säkert. Det har du. Det vet jag.

(BEN inträder, jämkande ena manschetten. Cigarr i munnen. Han blir stående framför bokhyllorna, till vänster i förgrunden; tar ned ett band)

BALTSAR

(varsnar honom; i stigande upphetsning)

Nej — se där, Bolivar!... där... där ha vi den äran. Vore jag bara mindre nervös... herregud, hvad han irriterar mig! Du har väl hört, att han en gång lär ha kallat oss... åldermän... i kulturbärarelaget? Någon berättade det. Jag gissar betoningen, ser du...

BOLIVAR

(suckar)

Ja den, ja.

BALTSAR

Förstår du?... jag säger till mig själf: det är infamt! Eller någonting ditåt. Men egentligen är det ju till honom...

BOLIVAR

(nickar ifrigt)

Naturligtvis.

BALTSAR

(kastar sig bakåt i stolen)

Han är för döf. Och så'nt *skriker* jag inte. Principiellt.

BOLIVAR

Bry dig inte om honom!

BALTSAR

(darrar i hela kroppen)

Herregud, hvad den mannen irriterar mig!
Jag *kan* inte . . . (reser sig tvärt — till Ben, mycket högt
och tydligt) Som Ers Högvälgörenhet vill för-
stå . . . ja, så går jag. Lämnar . . . jag lämnar
rummet.

BEN

(bläddrar i boken)

Käraste, låt inte mig störa! Vi smälter ju
samma middagsmat.

BOLIVAR

(rusar upp, nästan skriker)

Baltsar och jag . . . vi ha samhörighets-
känsla, vi!

BEN

Ja — det är vackert. Men glöm inte hattarna!

BOLIVAR

(stryker sig öfver hjässan)

Hattarna?

BEN

Det är kyligt där ute, antagligen . . . (synar
noggrant en sida — godmodigt) flintskallar!

BALTSAR

(rycker till)

Flintskallar! Än du själf då — (försnädligt)
 ålderman! (Han tar ett par, tre steg — ser ned framför
 fötterna) Det är halt, Bolivar (går styfbent och försiktigt
 öfver golfvet) — den här vägen! (Aflägsnar sig genom
 biljardrummet)

BOLIVAR

(tätt i hälarna — till Ben)

Kul-kulturbärare!

(I detsamma kommer

ADLA

raskt uppför ena terrasstrappan, den till vänster, och in från
 fonden. Snabba, mjuka rörelser. Gestalten är lång och smärt,
 men fyllig öfver bröstet, i en stramt åtsittande, helsvart dräkt,
 utan sorgflor. Ansiktet blekt, med små, knappt märkbara
 fräknar kring ögonen — långsmala, gröngrå, ofta halfslutna
 ögon. Hufvudet bart, håret askblondt.

Hon stannar och drar in luften genom näsan; till
 ELISIV, som följer henne)

Har någon . . . ? (upptäcker Ben, tvekar, höjer
 rösten en smula)

Onkel — du har visst glömt, att jag inte
 tål tobaksrök. Jag lider af den!

BEN

(vänder sig halft)

Är du här? Jaså (ställer boken tillbaka på dess

plats) — ja tack, min vän, du är alltför god. Men cigarren har samma egenskap. Och vet du hvad (småler vänligt) — den slocknar, om jag lämnar den. Det gör inte du. Alltså... (en lätt bugning som till afsked)

ADLA

Ja, ja, onkel Ben — du är förtjusande. Jag tycker om dig!... (intill honom, böjer hans hufvud ned emot sig och kysser ena kinden) Seså, nu får du gå, eftersom du nödvändigt vill det. (Nickar leende)

BEN

(iakttar henne)

Du är tydligen bragt ur jämvikt, Adla — ställ inte till någon olycka!

ADLA

(hastigt)

Tror du att jag är i stånd till det?

BEN

Utan tvfivel.

ADLA

Det var inte vackert sagdt. Eller hvem vet?

BEN

Nej — (betraktar henne fortfarande uppmärksamt) men välbetänkt.

ADLA

(går ett slag öfver golfvet — därpå i hvardaglig samtalston)
Och du reser verkligen i morgon, onkel?

BEN

Ja, det gör jag.

ADLA

Men bröderna . . . de bli ju kvar, inte sant?
Som alltid. De stanna kvar här, de? — Akta,
att cigarren inte slocknar!

BEN

Ja, ja — var lugn . . . (går långsamt ut till höger)

ADLA

(hjärtligt)

Vi ses igen vid teet.

(Till Elisiv)

Stäng dörrarna till terrassen, så är du snäll!

(Fortsätter sin vandring)

ELISIV

(lyder genast och villigt; sätter sig sedan i en af korgstolarna framför kaminen — vrider tankspridt vänstra handens guld-ring kring fingret.

Hon är sorgklädd; utan hatt som Adla. En späd, vacker, nittonårig flicka, med en beslöjad, inåtvänd blick i sina stora ögon. Matt, gulbrun hy — svart, vågigt hår, nedkammadt öfver öronen)

Han hör ju helt bra i dag — onkel Ben.
Dig åtminstone.

ADLA

(har stannat vid bordet; ser sig dröjande omkring i rummet)

Ja.

ELISIV

Och ändå var det för döfhetens skull han lämnade sin värksamhet — var det inte?

ADLA

Ja.

ELISIV

Han är så samvetsgrann. Så samvetsgrann. Hvad det måtte ha kostat på honom!

(Adla tiger. Paus)

ELISIV

(höjer blicken)

Stör jag dig?

ADLA

(nervöst)

Ah, det är sant... jag tänkte på annat...
(sjunker trött ned på en af taburetterna) Du är så tillitsfull, du — Elisiv. Och lycklig.

(Lågt, smärtsamt)

Är du inte rädd för mig?

ELISIV

Rädd!... nej. (Osäkert) I början, kanske.

ADLA

(stöder ena armbågen mot knät, hakan mot handen)

Det borde du vara.

ELISIV

Hvarför det? — Men hvad ser du på? Söker du något?

ADLA

(synbart plågad; dröjer med svaret)

Jag... jag tar afsked. (Hon sluter ögonen — öppnar dem därpå helt)

Jag är en utomstående! Blir det. Och det är farligt. (Skälfvande) För det är orättvist, och jag är oförsonlig, oförsonlig.

(Plötsligt och med en lätt rysning)

Här är kallt. Märker du inte, att solen har gått ner? Daggen faller där ute.

ELISIV

Nej men, Adla...

ADLA

(entonigt)

Det behöfver jag inte se, min vän. Ånej. Jag känner det. Jag som känner Eyringe. Jag som (ett stelt leende) inte fäster mig vid människor!

ELISIV

Har någon sagt det?

ADLA

(nästan samtidigt — lifligare)

Men du är främmande för stället, du. Jag har det i blodet. Eyringe, re'n namnet är ju mitt... (lidelsefullt) det är en passion! Ingen har det så djupt, så innerst i sitt inre som jag. Ingen. Jag känner det lefvande... i hjärtat... här lefver det... allt, luften här och jorden. I synnerhet jorden... för mig åtminstone... jag hör mer än andra jorden till. Långt mer än alla ni andra. Den är min, förstår du — här är den min, min! Alltid.

Och ändå glider den undan. Också det känner jag.

ELISIV

(förvirrad)

Är det för att... hvarför tror du...?

ADLA

Jag tror ingenting. Jag vet.

ELISIV

(med darrande röst)

Hvad då? Vill du lämna oss? Och nyss var du så lugn...

ADLA

— och solen lyste . . . i parken . . . och du var så lugn, du med . . . och tillitsfull. (Tröslöst) Det hjälper ju inte!

ELISIV

(springer upp)

Men Adla . . . hvad är det?

ADLA

(afvärjande)

Nej, nej — kom inte nära mig! . . . pinas du inte själf af allt det där krusfloret? Min hud är för känslig.

ELISIV

(drar sig undan)

Nu är du ovänlig.

ADLA

Är jag? Och du . . . hvad du är för en bräcklig, liten en! Hur kunde du ens tänka på att bli sjuksköterska, du?

ELISIV

(likasom urskuldande)

Det blir jag ju inte håller.

ADLA

(kort)

Ja, det är sant. Kanhända. (Tar en tidskrift
— ögnar i den, utan att läsa) Hvar har du Alban?

ELISIV

Någon skickade efter honom.

ADLA

Någon — (reser sig hastigt) någon från stationen?

ELISIV

Jag tror det.

ADLA

Jaså, du tror det (går oroligt några steg — vänder)
... ja, ja ... och han är väl snart tillbaka,
Alban ... så du får ändå höra det, naturligtvis,
bara ni är allena.

(Beslutsamt)

Sätt dig, Elisiv! ... jag ska' också försöka
hålla mig stilla.

(De återta sina platser — Elisiv långsamt, nästan viljelöst)

Ånej (flyttar sig) ... här i korgstolen är jag
närmare. — Seså, nu ha vi det lika bekvämt,
båda två. (Lutar sig bakåt mot ryggstödet)

ELISIV

(för handen till hjärtat)

Du *får* inte . . . inte skrämma mig, Adla!

ADLA

(ser på henne)

Skrämma dig? Ingalunda. Hvad tänker du på!

Det är bara så, att . . . jag känner den där . . . *någon*. Ja, jag gör det. Han heter Edgar, så tecknar han sig, och är en kusin till min mor. Och det förklarar ju mycket, inte sant?

(Elisiv tiger)

Men hvad har Alban berättat dig om oss? Har han alls berättat något?

ELISIV

(sakta)

Jag har ingenting frågat. Och jag . . . (bedjande) jag vill ingenting veta, Adla.

ADLA

Så lätt slipper du inte ifrån det. Eftersom du vill höra till familjen.

(Hon småler; därpå i sagoton — som till ett barn)

Det var en gång . . . för mycket, mycket länge se'n, när jag var åtta år gammal, således

för... för tjugutre år se'n — ja, då gifte sig grefve Ottokar den grymme, han som var både min farbror och min styffar, med Alida... med Albans mor. Och om henne vill du väl veta en... en liten hemlighet?

(Elisiv tyst och orörlig)

Nåja, det är detsamma. Vi kan lämna det.

ELISIV

Du minns bröllopet?

ADLA

Jaså (åter ett flyktigt leende)... tänk, jag minns bara dagen förut! Eller rättare kvällen. Själfva bröllopet har jag glömt, naturligtvis.

Alida var nere i parken, där borta vid grafkapellet (en nästan omärklig gest) — och Edgar. Ingen annan. Mig själf räknar jag inte, mig såg man inte, den stora kärleken är ju blind. Isynnerhet när det börjar skymma.

Hur ångestfullt hon tryckte sig intill honom... Edgar... och grät... och kysste honom! Som om det gällt... ja, det visste jag inte. Jag tyckte det var underligt. Men rysligt vackert.

Han var då lika ung som Alban är nu.

Och samma kväll reste han, utan att ta farväl af — de andra. Också det tyckte jag var underligt. Fast mindre vackert.

ELISIV
(ofrivilligt)

Du sa' väl inte om det åt någon?

ADLA

Nej — (ironiskt) nej, hur kan du tro! Det är vår hemlighet, förstår du.

Men jag har aldrig glömt det. Så liten jag var, måtte det ha gjort ett starkt intryck på mig. Ett alldeles särskildt intryck, som fördjupades med tiden, hvar gång jag sökte få sammanhanget klart. Han fick... makt öfver min fantasi. Och så var den ju så rörande, scenen där borta... och sorglig... framför allt så hemlighetsfull. Så härligt hemlighetsfull! Det tilltalar ett barn, och jag var stolt som öfver ett tyst förtroende, därför teg jag. Det skulle inte många ha gjort i mitt ställe. Jag bara tänkte och undrade ibland. Eller har jag inbillat mig det senare? När den dagen kom, då jag förstod.

(Elisiv sänker hufvudet)

Elfva år därefter dog fru Alida, grefvinnan Alida, och under hela den tiden var Edgar borta, mest utrikes. Men till begrafningen kom han. Som från skyarna. Här dröjde han någon vecka, eller längre . . . i hvarje fall längre än de andra önskade det. Och än han själf ämnat. Ja, hvarför?

(Med bittert vemod)

Det är nu en gång så, Elisiv — man måste vara mycket, mycket godtrogen, för att vara lycklig. Tro du mig! Jag var då så ung som du är nu. Och han . . . manlig och stark! Manligare än jag mindes honom, föreställer jag mig. Och djärf. — Olik Alban.

ELISIV

(hviskar hastigt)

Alban är förändrad . . . (tystnar)

ADLA

(fortsätter)

Ja, hvad ska' jag säga mer? Att jag inte sett honom på länge. Om fem år är länge.

(Häftigt)

Förrän i dag. På stationen. Mot mitt bestämnda förbud. Och sitt eget löfte.

(Besinningslöst och brutalt)

Jag har ingenting gemensamt med honom, förstår du! Jag har hjälpt honom — pekuniärt. Han är ingenting för mig. Jag förnekar allt!
(Stum ett ögonblick, för att kunna behärska sig; sedan dämpadt)

Dig har man väl lärt . . . naturligtvis . . . att lifvet är rikt och mångfaldigt? Outtömligt.

Det är inte sant. Drömmar, idel drömmar, och ur dem vakna vi antingen för tidigt eller inte alls. I det senare fallet tala vi om lycka. Några om kortsynthet. Aldrig se vi klart på lifvet, då det vore sanningen värdt. Det kan du komma ihåg, lilla vän.

(Hon tillägger högre)

Berättar Alban någonting annat, så hör inte på honom! Tro honom inte!

ELISIV

(innerligt)

Jag tror honom alltid — alltid.

ADLA

(skrattar)

Ja, du är naiv! (Gäckande) Nå — hur trifs du här uppe (ett kast med hufvudet) . . . allena i den

gamla, grefliga praktsängen? Och hvad har du drömt? Om Alban?

ELISIV

Är du ledsen på mig? (Olycklig) Fast du vet, att det ingalunda var jag, som ...

ADLA

(afbryter)

Kanske han re'n varit hos dig någon natt...?
(Elisiv reser sig) nej, nej, nej, ta' inte så illa vid dig — han är ju konstnär! Det var Edgar också. Den tiden. Och på sitt vis.

ELISIV

(tvingar sig att ta plats ånyo)

Så får du inte tala till mig, Adla!

ADLA

(ler retsamt)

Ja, ja, du är naiv! Hvarför skulle jag säga något ondt om min egen, kära kusin? Långt därifrån.

Men förklara mig — hur bar du dig åt för att vinna honom? Dig vann han strax, det begriper jag När *jag* talar med honom, kan

jag inte låta bli att vara giftig. Det är så sorgligt!

and (Elisiv tiger)

Jag har aldrig kysst Alban. En gång . . . på skämt, och det är länge, länge se'n . . . försökte jag göra det, men han vred sig undan. Han är så skygg — gossen!

ELISIV

Känner du inte själf, hur du pinar mig!

ADLA

(oskyldigt)

Nej . . . (sträcker på sig, med mjukt lyfta armar, så läter hon nacken hvila mot de hopknäppta händerna)

Han är så vacker i mina ögon, Alban. Har du gifvit akt på pannans form? Och hela det tunga, mörka hufvudet . . . riktigt som för en kvinnas sköte. Jag har ju sett honom från det han var liten, jag, och ändå . . . (andas djupt, blundar; röstens hårda klang blir varmare)

Ja, det är först nyligen jag lärde mig se.

Ack, han är så modlös, så barnsligt modlös . . . innerst så glasaktigt spröd, tror jag, att han flyr för verkligheten. En vårfjärils flykt, irrande flykt! Fastän . . . ja, hvilken blomkalk nändes

väl neka honom sin sötma! Men han törstar inte. Sänker sig inte.

Och när jag så tänker på kvinnorna, alla de unga i din ålder, Elisiv, du med din ömma längtan efter värme och skydd . . . hos den älskade . . . och jämför mig själf, det heta begäret att . . . lystnaden i att få värma och skydda! Det är ju möjligt, att jag känt detsamma som du . . . den gången . . . nej, nej, det är inte möjligt, och du kommer aldrig att känna som jag

(Oförberedt, inträngande)

Anar du alls hans själ? Hvar rör den sig? Eller är den splittrad som hos alla de andra . . . och du speglar dig i skärfvorna?

För mig är han så ofta en gåta, Alban — ett tillslutet skrin, som bara den invigda kan öppna. Den invigda! Är det du, Elisiv? Ånej — är det du? Jag är för honom . . . jorden . . . lågt, lågt nere. (Vekt och långsamt) Själf är han den dallrande luften däröfver.

ELISIV

(gripen — ödmjukt)

Ja — jag ser ingenting annat än honom!
Ingenting.

ADLA

(bryter tvärt stämningen)

Men det borde du. Annars . . . (Elisivs min är uttrycksfullt frågande) ack ja, tyvärr, det finns ju åtskilligt, som du inte får vara okunnig om.

ELISIV

(sorgset)

Du har alltför rätt, Adla.

ADLA

Ja, tack. — Sa' du inte nyss, att Alban är förändrad? Som om jag inte skulle ha märkt det. Han har varit lika förändrad, lika nervös en gång tidigare. Det har du väl hört?

ELISIV

Nej.

ADLA

Inte det! Då var han utomlands.

ELISIV

Ensam?

ADLA

Han reste härifrån tillsammans med Edgar.
Men de skildes snart.

ELISIV

Således ensam. Stackars Alban!

ADLA

Å, ingen fara! Det gick öfver. En liten tids isolering var nog för att återställa honom.

ELISIV

(darrande)

Säg mig, var han ... är han då sjuk?

ADLA

Hvad vet jag! Själf skref han, att han bara behöfde hvila sig. Brevet var från en nervanstalt, jag minns inte hvilken.

ELISIV

(sakta)

Att han inte har talat om det!

ADLA

Var nu inte orolig! Han är ju spännande intressant på det stadiet.

ELISIV

Och det nämns du säga!

ADLA

Förlåt, min vän — bara mitt sätt att gråta.
Vi ha ju alla våra svagheter. Du också, Elisiv
— ja, allvarsamt sagdt, har du reda på att ditt
hjärta . . . att det inte är starkt?

ELISIV

(förvånad)

Det vet jag.

ADLA

Och att du . . . om du får ett barn . . .

ELISIV

(upprepar)

— att jag . . . ?

ADLA

Så gäller det lifvet. Ja, ja — möjligen.

ELISIV

(med ansträngning)

Lifvet gäller det ju nästan alltid. Eller
hur? Första gången.

ADLA

Jaså. Nå — hur vill du att jag ska' ut-
trycka mig?

ELISIV

Jag förstår nog, Adla. — Hvem har sagt dig det? Onkel Ben?

(Adla nickar)

Och man kan således veta det . . . med visshet? Om mig, menar jag.

ADLA

Man måtte väl det.

(Elisiv gömmer ansiktet i händerna)

Men ta' det inte så högtidligt, min vän! Värre kan hända en, tycker jag. Mycket värre.

ELISIV

(lyfter långsamt hufvudet)

Ja — (knappt hörbart) Och barnet? Hvad vet du mer?

(Högre, när Adla icke svarar)

Vet du något mer?

ADLA

Nej — (dröjande, som gäfvit hon efter för ett plötsligt infall) åja . . . kanske.

ELISIV

Säg!

ADLA

(med undertryckt lidelse)

Å — bara det, att om jag vore i ditt ställe . . .
och han . . . älskade *mig*, men jag är ju åtta år
äldre . . . så skulle jag ta ett löfte af honom,
hans ord, innan jag . . .

ELISIV

(andlöst)

— hans ord?

ADLA

(slätar kjolens framvåd öfver knäna)

— att han måste . . . att han inte . . . inte
ville öfverlefva mig . . . (griper hårdt om armstöden)

Nej, nej, jag menar det inte! (Hon lyssnar,
reser sig) Där ha vi honom . . . (stöder ryggen mot
kaminen, i en stelt väntansfull ställning)

ALBAN

(blir synlig på terrassen. Skymningsdagern klargul och
genomskinlig öfver landskapet.

Vid inträdet hälsar han flyktigt. Han är lång till växten,
något gämlig, hufvudet framåtlutadt. Vackra, tungsinta ögon
under en låg panna och täta, nästan sammanvuxna bryn;
näsan stor och böjd, munnen ytterligt känslig. Haka och
kinder slätrakade.

Dräkten, en mörk ridkostym, är vårdslöst buren och kanske icke fullt korrekt i alla detaljer; sorgflor om ena armen. Därtill en mjuk, svart filthatt, med breda brätten.

Anletsdragen förråda stark upphetsning)

Jag kommer från . . . (hejdar sig, tar hatten af)
Hvad stirrar ni på? Det är ju tvärtom bra, att jag genast träffar er . . . träffar dig, Adla. Ja, och dig med, Elisiv.

ELISIV

(har sprungit emot honom, stannat — slår armarna om hans hals)

Alban!

ALBAN

(plågad)

Inte nu — inte nu.

ELISIV

Se på mig!

ALBAN

Ja, ja . . . (frigör sig varsamt, kastar hatt och handskar på bordet, stryker håret från pannan) **just med dig** önskar jag först få aftalt . . . helt kort, bara ett par ord. På tu man hand.

(Adla går stillatigande mot fonden)

Och se'n ett samtal oss emellan, Adla.

ADLA

(lågt)

Med mig! Jag har ingenting att svara.

ALBAN

Men jag att fråga. Det sker ju inte ofta.
Framför allt har jag ett meddelande att göra dig

ADLA

Som du vill. Jag väntar på terrassen.

ELISIV

(har oroligt gifvit akt på Alban)

Nej, nej, Adla! Där är det re'n kyligt.

ADLA

Lilla vän — min plats är utanför. (I dörren
— till Alban) Farväl, nådige herre!

ALBAN

(nervöst)

Ja, gör efter behag!

ADLA

(uttrycksfullt, vackert)

Tack.

(Hon stänger ljudlöst efter sig; man ser henne stanna vid
balustraden)

ALBAN

(i förgrunden, vinkar åt Elisiv att närma sig)

Nu ska' du höra på ... riktigt som bara du kan det, när du vill ... och lyda mig?

ELISIV

Ja.

ALBAN

Tänk — (småler vemodigt) därmed är nästan allting sagdt. När du säger ja. Och strax blir jag så utfattig på ord ... som brukas de lefvande emellan.

ELISIV

(mildt påminnande)

Hvad är det, Alban?

ALBAN

Men i kväll, Elisiv, i kväll! ... ännu innan jag reser. Tycker du inte det?

ELISIV

Reser?

ALBAN

Jag dröjer borta kanske ett dygn, eller två — bara så länge det är nödvändigt, förstår du. Hvad jag saknat dig! (Han lägger armen om hennes lif) Fast jag har dig så nära ... (böjer sig öfver henne)

Möt mig i kväll, Elisiv! Vid grafkapellet.
Vill du inte?

ELISIV

Där! (Rädd) Du är underlig. Det är ju så
afsides...

ALBAN

(ifrigt)

Du lofvade, minns att du lofvade! Där
kan jag tala med dig... förtroligt... som till
mig själf. Och där... (sänker rösten) bara där
kan jag spela. Jag har gjort det många gånger
(nickar bekräftande) på sista tiden. Det är min
hemlighet. Och jag ska' spela för dig.

ELISIV

(lyser upp af glädje)

Vill du? Ack, gör det! Men glöm inte
violinerna! Och innan det blir mörkt.

ALBAN

Det kan inte bli mörkare än hvad det är.

ELISIV

(ser på honom förundrad — halft leende)

Nu är jag visst dum...?

ALBAN

(med tonvikt)

Det kan inte bli mörkare.

ELISIV

(ängslig — för hans hand till sina läppar)

Jag ska' komma, Alban.

ALBAN

(barnsligt otålig)

Men jag vill ha det... jag vill bestämma, alldeles som jag tänkt mig det!

Ser du, Elisiv... (eftersinnande) om dagen, när de lefvande visa sig... om dagen är ingenting sant, ingenting trovärdigt... allt det inre och äkta i känslan bortvändt. Därför att ljuset utplånar. Jag har tänkt det ofta. — (I afbrutna hviskningar) Men om kvällen!... kvällen och natten, när skymningen drömmer så fruktbart som nu. Då få själarna röster. Och minns du den stora, stora eken... där parken tillhör de döda? Minns du? Där allt är skuggor. Allt stilla. Det är stället för oss två att mötas.

(När Elisiv tiger, tillägger han i en lugnande, litet trött ton)

Var inte rädd! Jag har sagt till åt Leonard, du kan lita på honom, han följer dig ända till

dammen, du vet, där väntar han. Nattåget passerar först ettiden. Och precis klockan elfva rider jag förbi på stationsvägen.

ELISIV

(vänligt, men med ett sorgset leende)

Naturligtvis. Och så spränger du öfver muren, Alban ... precis som i sagorna?

ALBAN

(sårad)

Elisiv!

ELISIV

Förlåt mig!

ALBAN

Du får inte göra narr. (Rynkar pannan) Då blir du som ... då blir du främmande för mig. Och det vill du ju inte?

ELISIV

Nej, nej, förlåt mig!

ALBAN

Du borde själf förstå, tycker jag ... utan förklaringar ... ja, tror du inte jag ofta klättrat öfver muren? Jag har gjort det många gånger. Och just där känner jag nästan hvar sten.

ELISIV

(med tårar i ögonen)

Ja, ja, Alban. Inte ledsen mer! (Lutar kinden mot hans axel) Men hvarför reser du?

ALBAN

Det är således öfverenskommet.

(Drar sig undan)

Jag dricker te på mitt rum. För att vara allena. — Och nu måste du lämna mig!

ELISIV

(undergifvet)

Du ser, att jag lyder. (Efter några få, dröjande steg vänder hon om, slår än en gång armarna om hans hals och gömmer ansiktet)

ALBAN

Nå, hvad nu? Är det något?

ELISIV

(kysser honom)

Ingenting. (Ut till vänster)

ALBAN

(står en stund obeslutsam, trycker båda sina händer mot tinningarna; så går han till den ena fonddörren och öppnar)

Adla!

(Hon inkommer, gör en retsamt sirlig, liten bugning, ställer sig vid bordet i midten af rummet; vrider spetsnäduken

mellan fingrarna — för öfrigt lugn till det yttre — och följer uppmärksamt hans minspel och hvarje hans rörelse med blicken. Han däremot undviker i början att se på henne.

Paus. Slutligen utbrister han besväradt)

Nåja, det är visst jag, som först har ordet.

ADLA

Onekligen — herr domare. Jag är här på kallelse.

ALBAN

Vet du hvem som . . . ?

ADLA

(afbryter)

Ja, jag vet.

ALBAN

Således också hvarför han kommit?

ADLA

(tvekar — därpå med fast stämma)

Nej.

ALBAN

Du har ju själf talat med honom?

ADLA

Ja.

ALBAN

Det var besynnerligt! Men du gissar orsaken?

ADLA

Affärer. (En smula osäkert) Han hoppas väl att din ... din fars död gjort dig ... gifmild i proportion till dina tillgångar.

ALBAN

Och det är allt? Ingenting annat?

ADLA

För mig åtminstone är det tillräckligt. Eller hvad har han sagt dig? Du tror, naturligtvis, att han infunnit sig för min skull?

ALBAN

Är det så förvånande?

ADLA

(starkt)

Han har ingen rätt till det!

ALBAN

(spefullt)

Så. — Ja, och därför afvisade du honom. Härifrån. (Uppbrusande) Egentligen är det väl jag, som numera ...

ADLA

(lugnt, ehuru nästan samtidigt)

Tänk för ro skull på hvad du ämnar säga

ALBAN

(biter sig i läppen, går ett kort slag öfver golfvet, stannar)

Du har rätt. — Och du å din sida medger, kanhända, att jag aldrig tillåtit mig några indiskreta frågor. Jag har ansett det öfverflödigt. Och dessutom försiktigast.

ADLA

Ja, försiktigheten är en dygd, kusin. En mycket mänsklig dygd, för resten. Det är bara lättsinnet, som är gudomligt. Kom ihåg: i ett anfall af lättsinne skapade Gud världen.

ALBAN

Låt oss anta det. Men han bär följderna.

ADLA

Tror du? Detsamma kan jag i så fall berömma mig af.

ALBAN

(undvikande)

Det får framtiden utvisa.

ADLA

Också det närvarande. Eller hvad tycker du?

ALBAN

(betraktar henne tigande; därpå lågt)

Jag vet inte. — Du, Adla, har tydligen lätt för att glömma, när du vill det. Hyaremot den... den som en gång varit...

ADLA

(undrande)

Nå?

ALBAN

— varit din... din vän... han glömmer det visst aldrig. Öfvervinner det aldrig.

ADLA

(med en svag rodnad)

Nej men, Alban (drar djupt efter andan)... hvad säger du! Det är den första vänligheten... från dig... på många, många år.

ALBAN

(ytterst pinsamt berörd)

Du misstar dig fullständigt.

ADLA

Hvad menar du?

ALBAN

(skyggt)

Att han... är död. Edgar.

ADLA

(i ett halfkväfadt utrop)

Död!

ALBAN

Han har skjutit sig.

(Tystnad. — Adla stöder knät mot en af taburetterna, så glider hon ned i en lätt framåtböjd ställning, darrande, med armbågarna på bordet och de hårdt knutna händerna för ögonen)

Det hade skett kort förrän jag hann dit.
Städerskan hörde skottet.

(Paus)

Ja, så vet du då själf bäst, hvad du har
att förebrå dig. Jag har ingenting att tillägga.
Det är sorgligt nog ändå.

ADLA

(rätar långsamt på sig)

Nej — (sakta, men tydligt) det är uselt!

ALBAN

(behärskadt)

Alltså tre olika uppfattningar — själf kallar
han det löjligt. I några rader på baksidan af
ett kuvert. Det låg bredvid honom. Han ber
mig . . . »ta vara på resterna».

(Paus)

Följaktligen lyder jag. Men är det som jag förmodar . . . i det här fallet . . . jag menar några särskilda formaliteter, som bara ta tid och inte bero af mig, så återvänder jag re'n i morgon. Före begrafningen. Och då blir du ju i tillfälle att göra dina anmärkningar.

(Adla tiger)

Kanske vill du se honom, innan . . . ?

ADLA

(tonlöst)

Nej — (sluter ögonen)

ALBAN

Det kan jag förstå. (Åter märkbart upprörd) Men ännu en sak. Hans motivering, hvarför han vänder sig till mig, är något oväntad. Han antyder nämligen . . . ja, att han kunde vara min far . . . om han inte är det? Ingenting mindre.

Det förstår jag inte.

(Adla tiger fortfarande)

Vet du något?

(Intet svar; Alban tätt intill henne)

Adla!

ADLA

(rösten skälver af sinnesrörelse)

Tror du det själf, Alban? Tänk efter... tror du det själf? Då skulle ju Eyringe vara mitt. Eyringe! Och då skulle jag ha bestämmanderätten, jag ensam... också i småsaker. Som nu i dag, till exempel. — Det är ju omöjligt, inte sant?

(Alban sänker hufvudet)

Ja, jag talar uppriktigt. Att han kände din mor... tidigare, före bröllopet... det är väl ingenting farligt? Se'n var han ju aldrig här, medan hon lefde. Aldrig. Det tviflar du väl inte på, Alban?

(Hastigare, i stigande förvirring)

Men för att genast säga det: mig sökte han en gång inbilla detsamma... ja, han gjorde det! Af beräkning, naturligtvis. Hur tanken annars kunnat uppstå, när det är fråga om... om henne, fattar jag inte. Den är ju så orimlig, Alban! Men den lockade honom. Tänk, hvilken framtid för honom själf, därigenom att jag i så fall... jag... mig, som han hoppades... ja, ja, det behöfver ingen förklaring. Det saknades bara... hvarje skymt af bevis. Ingen visste

ju något, vet något . . . ens misstänkligt . . . ingen!
Och så länge gamla grefven lefde . . . ja, jag
menar din far . . . då teg han. Här jag inte
rätt? Du måste tro mig!

ALBAN

(vänder sig bort)

Du tror ju ingenting själf.

ADLA

(lägger händerna på hans axlar)

Jo, jo — hur kan du säga det! Se inte
bort! . . . hvarför dra dig undan, jag är inte så
dålig som du tänker . . . försök att se vänligt på
mig! Du har råd till det, du . . . som är så
lycklig. (Varmt) Är inte Eyringe härligt, Alban?
Och du håller ju af det, inte sant? Du måste
göra det, hör du . . . det är ditt, ditt! . . . tillhör
dig. Allt tillhör dig. Hvad bryr jag mig om
. . . ett så stort och . . . jag är ju kvinna, jag.
Nu åtminstone är jag helt och hållet kvinna.
Och hvad vi talat om i kväll, får ingen veta.
Vi glömmer det, Alban.

ALBAN

(med nedslagna ögon, tar hatt och handskar från bordet)

Jag ber dig . . . nu vill jag gå, Adla . . .

ADLA

(låter armarna sjunka — dämpadt)

Är du rädd för mig?

ALBAN

(häftigt)

Ja. — Inte när du drifver gäck... med mig och allt annat... som tycks dig barnsligt. Men när du...

ADLA

När jag...?

ALBAN

— är som nu. Då är du farlig. För du döljer någonting. Och hvarför vill du öfvertyga mig? Du blir ju själf lidande på det.

ADLA

(vekt)

Ja — hvarför? Hvarför vill jag det? Hvarför är inte hvar tanke hos mig själfvisk, hvart ord förgiftadt? (Deras blickar mötas)

Är den gåtan så svår att tyda — grefve Alban?

(Ridå)

II

1

(Grafkapellet — en åldrig stenbyggnad på den låga sluttningen till vänster i bakgrunden. Midt på dess hvitgrå gafvelfasad är ingången under en bred, hvalfd portal. Ofvan denna Eyring'arnas vapen i hög relief: skölden med den krönte ödlan och de sexton stjärnorna.

Bredvid kapellet en öppen, liten plan, och bakom dem parkmuren i en vid båge, hvars synliga hälft, nedtill kantad med stembänkar, från fonden svänger in på scenen; efter en tvär vändning fortsätter den rakt ut till höger. Bland de icke många och icke tätt stående, gamla träden en stor ek i förgrunden. Kring dess stam en träbänk, på hvilken ELISIV tagit plats. Hon bär en lång, svart spetslöja öfver hår och axlar; reser sig, lyssnande, vid ljudet af hofslag.

Blek skymning — samma dag, elfvatiden på kvällen. ALBAN kommer gående från vänster)

ELISIV

(emot honom)

Ändtligen!

ALBAN

Du har väntat?

ELISIV

Jag var så rädd att komma för sent.

ALBAN

Var du? Jaså, rädd... ånej... rädd? (För hastigt båda sina händer till kinderna) Hvad jag är het!... jag har bloden åt hufvudet. (Strax därpå — med en gest mot fonden) Men se... se då!... är här inte vackert? Själfullt! Och så stilla.

ELISIV

Du kära, underliga gosse!

ALBAN

Har du väntat länge? (Då Elisiv tiger) Ack ja, det frågade jag re'n. Utan att få svar.

ELISIV

Som om jag inte alltid skulle vänta på dig! Så känns det.

ALBAN

Jag blef fördröjd.

ELISIV

Fastän du var ensam? Och ville vara det.

ALBAN

Javisst. Om då någonting... har jag då

någonting i tankarna, som plågar mig, och det har jag . . . så går det ut öfver gränserna för tid och rum. (Sätter sig under eken — tar hatten af, den glider ned på marken; han ser trött ut)

Jag lefver aldrig helt i det närvarande.

ELISIV

Nej — det är sant. Tyvärr.

ALBAN

Oroar det dig? Det får det inte göra.

ELISIV

(dröjande — skakar slöjan från håret)

Hvar har du violinen, Alban?

ALBAN

Där inne . . . (ett kast med nacken i riktning mot grafkapellet) Nyckeln bär jag alltid på mig.

ELISIV

(bredvid honom på bänken; sakta)

Du kysser mig inte?

ALBAN

(lyfter med en öm rörelse hennes händer till sina läppar)

Hvad jag är glömsk! Och hvad din godhet är välgörande! Vi andra borde se till att inte anlita den för ofta.

ELISIV

Godhet! Hvarför ett så fattigt ord? Det jag känner för dig är oändligt mycket mer.

ALBAN

Så barnsligt du talar! Det finns ingenting högre, ingenting förmer än godheten. Den är oberoende. Fri — till och med från begärelse.

ELISIV

(lutar sig mot hans arm — hvissar)

Då är jag långt ifrån god, Alban.

ALBAN

Jo, du är. Tror du inte jag vet hur du skulle låta missbruka dig... hur villigt du skulle slita ut dig för alla sjuka och olyckliga i världen, om bara krafterna räckte till.

ELISIV

(osäkert)

Ja — *om*... (fastare) Det var den tiden. Inte numera.

ALBAN

(utan att höra)

Och det är just en själ som din, jag behöver. Så skälvande känslig, men klar och stilla. Och

god. Ibland liksom långt borta... lifvet är så ogenomskinligt... och ändå tätt slutet till min. När jag kallar.

Men tänk dig Adla... god! Hur annorlunda!

ELISIV

Var det därom ni talade? Ja, förlåt att jag frågar dig... men det är ju så mycket, som jag bara får höra af andra. Och helt tillfälligt.

ALBAN

Det har ingen betydelse.

ELISIV

För mig har allt, som rör dig, en stor, stor betydelse.

ALBAN
(småler)

Stackars lilla Elisiv!

ELISIV

Ja, det borde du minnas.

(Alban tiger)

Hur är det... (tvekande) kommer han hit... den där herr Edgar?

ALBAN

Hvem? . . . nej, nej, här är Eyring'arnas plats.
Inga andra grafvar.

ELISIV

Jag förstår inte . . .

ALBAN

Du träffade ju Adla? Efteråt. Har inte hon
berättat dig?

ELISIV

Hvad då?

ALBAN

Om att han . . . om honom? . . . (besinnar sig)
ånej, det är orätt af mig — inte i afton, inte
nu . . . (plötsligt) Men kan du tro, jag har en gång
varit närvarande . . . just här, de hade kommit
öfverens . . . Adla ville det. Hon var klädd som
ödla och bar krona på hufvudet. En riktig,
liten guldkrona, med sexton gnistrande stjärnor.

(Undrande)

Hör du alls på mig?

ELISIV

(förstämnd)

Ja, jag hör.

ALBAN

Se'n dess står hon alltid för mig i ödlans tecken.

ELISIV

Som i ert vapen?

ALBAN

(motvilligt)

Nåja — som i vårt vapen. Men det ska' du inte påminna mig om, Elisiv. (Stöder ryggen mot trädstammen; armarna korslagda) Min stamfar var astrolog, han ställde horoskop och lät betala sig kungligt. Till sist med grefvevärdigheten. Och ödlan var den stjärnbild han fann bestämmande för sig och de sina.

Ja, han var framsynt.

ELISIV

(med nedslagna ögon)

Hon var väl vacker?

ALBAN

Du menar Adla? Ja, mycket vacker. I en åtsittande dräkt af gröna, glänsande fjäll...

ELISIV

(höjer blicken)

Var det inte kort efter din mors död?

ALBAN

Jo. (Paus) En stund i skymningen. Det hade visst varit något slags kostymfest tidigare på våren.

(Elisiv tiger)

Han stod nedanför — Edgar — hon halflåg på muren där borta (visar flyktigt ditåt) — och så böjde hon sig ner mot hans ansikte som om hon kysst honom. Såg hela tiden på mig. Leende. Jag var då en elfvaåring.

(Han flyttar sig på bänken, skrattar tvunget)

Eyring'arnas ödla är ingen stjärnbild mer. Den håller sig till jorden. Så lågt har den fallit. Så lågt.

Men benämningen passar henne, inte bara smidigheten är densamma... och rörelserna. Ödlan är ett ovanligt klokt djur, den samlar erfarenhet och ändrar sitt uppförande därefter. Har ett högre nervlif än andra.

Det finns också giftiga ödlor. (Tystnar, i väntan på att Elisiv skall yttra något)

Och har du märkt, hur hon är stilla och liksom i dvala om vintern?

ELISIV

(som förut)

Nej. När skulle jag det?

ALBAN

Det är sant, du har inte varit här.

Hon är en helt annan om vintern. Men när våren kommer, och försommarn...

(Elisivs min plågad, hon sänker hufvudet)

Du tror att jag öfverdrifver? (Framåtböjd, försmäddligt) Dessutom... ja, det är löjligt!... en småsak: hon tål ju inte, att någon röker i närheten, Adla. Och nikotin är för ödlorna ett gift, som dödar. Ögonblickligen — säger man.

(Paus; eftersinnande)

Att hon är så fäst vid Eyringe... så passionerad... det är ingen tillfällighet. Hade hon inte blifvit bofast här re'n som barn, när fru Elisabet gifte om sig... hennes mor... så hade hon ändå funnit vägen hit. Det är jag säker på. Till den grad öfverensstämmer stället med henne själf, hela hennes väsen. Alldeles som ödlan, den väljer vistelseort i enlighet med sin färg.

ELISIV

Hon vill bort härifrån, Alban.

ALBAN

(ser på henne — oförstående)

Bort?

ELISIV

Ja. Efter hvad hon själf antydde.

ALBAN

(hastigt)

Det är inte möjligt . . . (reser sig, går ett par steg, vänder) det är inte möjligt. Hvart? Fadern miste sin förmögenhet på samma gång som onklarna. Som Baltsar och Bolivar.

ELISIV

Hvad har det att göra med . . . ?

ALBAN.

Du måtte ha missförstått henne.

ELISIV

Önskar du det?

ALBAN

(orörlig — så kastar han sig ned framför henne, med ansiktet mot hennes knän)

Hon får inte lämna Eyringe! Då kan inte håller jag stanna. Det har jag ingen rättighet till.

ELISIV

(stilla och innerligt)

Alban — hvad är det? Säg! Det blir lättare för oss båda, om du låter mig hjälpa dig.

ALBAN

Ja, ja — men inte som du tänker dig det.

ELISIV

Hvarför bad du mig hit, om du inte har förtroende för mig?

(Hon för handen smeksammt öfver hans hår)

Adla talade i dag om dig... lika... lika ifrigt som du om henne. Om din panna... och ditt mörka, tunga hufvud... riktigt som för en kvinnas sköte. (Böjer sig öfver honom) Så här... som nu, Alban.

Och hon undrade, hvar din själ rör sig? Inte ett ord... inte en tanke åt musiken!

ALBAN

(springer upp, rycker hatten till sig)

Nej... det förstår jag... musiken har aldrig gjort de lefvande något ondt! Den har rent samvete. Den har befriat mig. Där kan hon inte följa.

Allt det sinnliga, begäret enbart, det skiljer
själarna. Förr eller senare.

ELISIV

Hvarför? Är det så alltid?

ALBAN

(hviskande)

Har du gifvit akt på hennes ögon?

ELISIV

Ja — när du är närvarande.

ALBAN

(utbryter våldsamt)

Det är för sent! Och hon vet det. Nu är
jag mig själf igen. Är jag inte?

Men förut . . . ja, när jag blef man, drifterna
vaknade tidigt inom mig, hon väckte dem,
eggade dem . . . med sina dräkter . . . sin kropp,
när hon låtsade att vi brottades . . . eller på
badstranden . . . när hon lät mig se en skymt
af sin bländande nakenhet. Jag som var så
blyg, så skygg, så het, att jag rodnade och
skälfde vid blotta tanken på hennes närhet.
Men hon bara såg på mig, leende och öfver-

modigt. Njöt min åtrå med kallt blod. — Då följde jag Edgar till utlandet.

Hon har förgiftat min sinnlighet. Jag brann till aska, förstörde mig själf... jag såg syner...

Ja, det är sanningen. (Utom sig) Jag hatar henne! Jag kan inte undvara henne. Jag har lidit för mycket... för hennes skull. Hällre må hon dö! Annorlunda kan jag inte förklara det.

ELISIV

Hatar? Ett underligt hat, Alban.

ALBAN

(skyggt)

Har jag nu gjort dig ledsen? Säg!

ELISIV

Ledsen? Jag ser klarare. Jag förefaller mig själf... med ens... liksom så gammal, gammal... och värdelös. Och ändå är jag bara nitton år!

ALBAN

(klagande)

Elisiv, Elisiv!

ELISIV

Ja, du känner starkt, min vän — när du hatar.

ALBAN

Jag är skrämd från lifvet. Allt jordiskt är ondt. Allt jordbundet. Och ödlan är symbolen.

ELISIV

Stackars vackra, oskyldiga djur!

ALBAN

Oskyldig! (Rynkar pannan) Var inte för säker!

ELISIV

Vill du ha också mig misstänksam?

ALBAN

Nej. Men jag är mer att beklaga.

ELISIV

(lågt — med tårfyllda ögon)

Är du?

(En häst gnäggjar)

ALBAN

(lyssnar)

Det är Ahriman, jag band honom utanför muren och han blir otålig. (Ser på sitt ur) Strax tolf. Midnattstimmen.

ELISIV

Har du nu sagt allt? (Bevekande) Du får inte längre dölja någonting för mig! Jag för-

lorar modet att själf vara uppriktig. Och på mina frågor svarar du inte, bara bryter af — allt blir så osäkert, till sist kan det hända att jag helt förstummas. Frivilligt har du aldrig öppnat ditt hjärta för mig. Inte ens om din sjukdom för några år se'n . . .

ALBAN
(häftigt)

Sjukdom? Jag var den gången lika frisk som nu — om det är det du syftar på?

Men därförinnan, därförinnan . . . nej, nej . . .
(tvingar sig med synbar ansträngning att vara lugn)

När jag spelar för dig, Elisiv, och det vill jag, därför bad jag dig komma . . .

Döljer jag något? Hvad skulle det vara, tror du? . . . jag vet ju ingenting. Lifvet talar så osammanhängande till oss, därför att det är okunnigt. Jag har alltid tänkt mig de lefvande som små, små, flämtande lågor, utan lyskraft — de döda däremot, gnistorna från dem, som slocknat i draget från Den stora Elden . . .

(Blicken beslöjad, likasom fjärrskådande)

Tänk — de döda! Ingen, ingen bekännare på jorden kan vörda deras andar mer ödmjukt

än jag. Ibland anar jag deras närhet, hvar jag än går. Hvad det är för ett misstag att föreställa sig dem som någonting vi lämnat bakom oss! Tvärtom, de ha hunnit längre än vi . . . och högre, ofantligt mycket högre . . . befriade, seende, ha de stigit uppför branten till de högsta tinnarnas klarhet och ro. Här i deras stilla boningar söker jag att nalkas dem, och musiken är min gudstjänst. All musik, Elisiv, jag menar all stor musik, sträfvat ut öfver gränserna . . . gränserna mellan lifvet och döden. Men ännu är min tro för svag, ännu är jag ovärdig kunskapen om allt det, som omger lifvet, före och efter. Den är de dödas, måste vara det . . . inte sant? Den blir min, min! . . . mig meddelad, när hvarje tvifvel försvunnit ur min själ. Och det sker, när jag ser dem. Kommer att ske.

(Starkt)

Jag vill se dem, Elisiv! Du kan hjälpa mig! Utan dig är jag blind i det afgörande ögonblicket. Så har det varit hittills.

ELISIV
(rysande)

Jag!

ALBAN

Ja — du kan, jag vet det. Du är så oerhördt mottaglig, känsligt mottaglig, min vilja har makt öfver dig, i synnerhet när jag spelar, och då dallrar liksom en osynlig, förmedlande sträng mellan det öfversinnliga och dig. I djup harmoni med den, som förenar oss två lefvande. Jag märkte det strax, första gången. Du är som ett barn, Elisiv... barnet står de döda närmast, åt båda hållen, det gör inte åldringen. Och dessutom: barn, det är drömmar, drömmar om framtiden, och framtidens religion är musiken. Där närmar jag mig de döda. Men jag ser dem inte, når dem inte. Således tviflar jag. I någon hemlig vrå af mitt innersta.

Du kan hjälpa mig!

ELISIV

(rösten skälfver)

Ja, ja... låt mig försöka... om du vill det, Alban.

ALBAN

(gladt)

Om jag vill! Min längtan är ju oändlig, oändlig — och lyft af strålarna ur den kan

själen stiga till de mest aflägsna rymder. Men den förlorar sig i det okända, jag blir medvetlös. Därför låter jag den omslutas af någonting sinnligt förnimbart. Ordet är för tungt, det hindrar, men tonerna, tonerna...

Och när så själen vänder tillbaka från sin färd, då är den som öfversållad med gnistor ur Den stora Elden... stjärnfall öfver en helig lund... här bland grafvarna. Det är de dödas andar, Elisiv, de invigda — jag vill ge dem möjlighet att slå ut i lifvets låga. Skenbart. Då tror jag. Då blir den stora kunskapen min.

ELISIV

Och den gör dig lycklig?

ALBAN

Lycklig?... det har ju inte varit fråga om lycka.

ELISIV

(upprepar)

Nej, det har inte varit fråga om lycka.

(Tystnad)

ALBAN

Har jag nu gjort dig ledsen, Elisiv? Igen?

ELISIV

(vemodigt)

Bry dig inte om det, Alban! (Tvekar) Men efter hvad du anförtrott mig, är det visst min skyldighet att inte förtiga... fast det är bara mig det gäller... och så oförklarligt...

ALBAN

(hastigt)

Ingenting är oförklarligt!

ELISIV

(sänker ofrivilligt rösten)

Det är om rummet... rummet, där jag ligger, grefvinnornas... någonting hemskt och... ja, jag kan inte beskrifva det, men jag ligger vaken långt inpå natten, lyssnande... det är osynliga väsen omkring mig, vid min säng... eller liksom budskap, dem jag inte fattar, bekännelser... af människor, som jag aldrig känt, aldrig sett...

ALBAN

(utan att bli öfverraskad, nickar instämmande)

Det tänkte jag, det trodde jag. Därför ville jag det.

Hur du är lefvande mottaglig! Och stark,

stark till själen. Så nära det okända... inpå det... och ändå vid besinning! Kanske du nu förstår min afsikt? Hvarför jag var så bestämd? Jag ville pröfva dig, ser du, jag kände ju möjligheterna. Men jag sa' det inte, du skulle ingenting veta på förhand... inte skrämmas. Onödigtvis. (Misstänksamt) Ler du?... nej, nej. Du får inte le, Elisiv! Hvert ord är sant.

ELISIV

(allvarligt)

Jag tror dig, Alban. Du vet att jag tror dig.

ALBAN

Men hvad jag ville säga... om dina intryck... (betydelsefullt) Så var det också med min mor. I samma rum.

ELISIV

Din mor!

ALBAN

Ja.

ELISIV

Och där... just där! — Nu kommer jag ihåg att onkel Ben en gång...

ALBAN

(afbryter)

Nej, nej, nej! Han är en utomstående.
Som Adla.

Men har du någon natt tyckt dig höra ett barn gråta? Ett litet barn gråta? Har du inte? Det hände henne ofta, jag minns att hon nämnde det. Och hon visste att det barnet var jag, re'n innan jag kom till världen. Hur hon älskade mig! Hon var min mor, Elisiv, jag känner det på allt, allt! Hvad gamla grefve Ottokar beträffar... nåja, det får jag besvaradt. Om jag har hjärta att fråga henne.

ELISIV

(i trött ton — reser sig)

Gåtor... ständigt gåtor!

ALBAN

(framför henne, lägger händerna på hennes axlar)

Det är sista gången, Elisiv, sista gången... nu är stunden inne, som jag väntat på... midnatten, min födelsestund... nu *vill* jag och *kan* jag lösa dem!

Tack vare dig.

ELISIV

(hängifvet)

Jag lyder, Alban. Din vilja är min.

ALBAN

Kom!

ELISIV

Ja, ja — du är min herre och mästare!
Jag är violinen.

(Han leder henne långsamt till den plats, där den vida
halfrundeln med stenbänkar upphör och muren gör tvär-
vändningen ut till höger)

ELISIV

(följer sömngångaraktigt — far plötsligt samman, förfäradt)

Jag vågar det inte!... det är att utmana
döden.

ALBAN

(stannar)

Se på mig!

ELISIV

(darrande)

Alban... dör jag... så lofva, du måste
lofva det, Alban, du måste!... att inte öfverge
mig, inte öfverlefva... (stum, kvalfull väntan)

ALBAN

(barnsligt och trohjärtadt)

Brister strängen mellan oss... jag äger
ingen annan. Jag tystnar med den.

ELISIV

(ansiktet vändt uppåt mot hans — lyckligt)

Tack — min älskade! Älskade!

ALBAN

(kysser henne på pannan)

Här lämnar jag dig. (Går skyndsamt mot grafkapellet)

ELISIV

(för sig — hviskande)

Älskade!

ALBAN

(har sprungit uppför trappstegen och öppnar båda dörrhalfvorna — de gnissla på sina gångjärn)

Snart, snart, Elisiv!

(Försvinner under hvalfvet; strax därpå rör sig skenet af en lykta där inne, blir stilla — själf är han osynlig. Ännu en gång hans röst, efter några pröfvande stråkdir)

Nu låter jag själen stiga!

(Elisiv står med händerna hårdt tryckta mot bröstet. Men när Alban börjar spela, sätter hon sig, drar den svarta spetslöjan fram öfver håret. Hon lyssnar, bakåtlutad — hvar ljudförnimmelse blir till bild i hennes själ.)

De första, svaga, nästan lekande tonerna lugna henne, intrycket är så ljust — barnröster, som kalla på hvarandra, ifrigt och allt närmare. Det är som såge hon ett stort, blommande fält, där solen lyser — fjärlingar fladdra bland högröd vallmo — små händer mötas i ring — en dansvisa springer fram med lätta, sirliga steg. Då hörs med ens, men

likasom långt, långt borta, ett barn gråta — ett litet barn gråter.

Elisiv reser sig — förblir orörlig i en ansträngd lyssnande ställning. Själf kan hon icke längre skilja mellan de föreställningar, som musiken väcker, och verkligheten, den stilla, drömtunga försommarnatten.

Fältet har ingen sol, det är förvandladt — hennes vidgade själ ser endast en öfvergifven hvilostad för döda. Häftiga, utdragna stråkdir, vindilar, som växa — det susar i luften — violinen är icke längre ensam, orkestern, en hel orkester, har tagit vid och tonerna jaga hvarandra i en ångestfull klagan, som stegras, stegras ända till förtviflan. Det är som skulle jorden darra, gå i vågor — tonvågor, för hvilkas väldighet den rämnar och grafvarna öppna sig.

Här öfvergå de fantastiska synerna till full åskådlighet på scenen i så måtto, att skymningen hastigt blir mörkare, med täta, gnistrande stjärnfall — lyktskenet slocknar inne i kapellet — dunkla vålnader skymta under portalen, stiga utför trappstegen, stanna. En af dem, högre och rakare än de andra, glider in på den öppna planen —)

ELISIV

(kastar sig ned på stebänken, krymper samman, slår till sist ut armarna med ett anskri)

Alban! . . . Alban!

(Fullständigt mörker. Musiken brusar vidare.

Ridå)

2

(Terrassrummet — följande förmiddag. Mulen himmel.
Fonddörrarna stängda.

En brasa brinner i kaminen. BEN sitter i en af korgstolarna framför den, läsande en tidning. BALTSAR och BOLIVAR inne vid biljarden — till vänster. Båda i skjortärmarna)

BOLIVAR

(med en kö i ena handen, vid ingången)

Ja, men . . . jag frågar honom.

BALTSAR

Akta dig!

BOLIVAR

Han var ju vänlig, när vi råkades i morse.

BALTSAR

Akta dig, säger jag.

BOLIVAR

Hvarför det?

BALTSAR

Han bits.

BOLIVAR

Tror du det verkligen, Baltsar?

BALTSAR

Vänta — (in på scenen) jag ska' göra det! Jag förstår saken.

(DEN GAMLA TROTJÄNARN kommer från matsalen, bärande en bricka med whisky, sifonflaska och två glas. Han ordnar på bordet, flyttar undan några tidskrifter)

BOLIVAR

Utmärkt — alldeles utmärkt!

BALTSAR

Åtminstone har det dröjt tillräckligt länge.

BOLIVAR

Det är väl whisky?

BALTSAR

Naturligtvis. Jag dricker ingenting annat på förmiddagen — borde du veta.

BOLIVAR

Hvad jag är distrait! Man blir visst gammal med åren.

(Båda skynda att servera sig — Ben fullkomligt oberörd, med ryggen fortfarande vänd mot bordet. Bolivar tillägger, halft för sig själf)

Kanske jag törs? En liten, liten droppe.

BALTSAR

(samtidigt — till betjänten, som ämnar aflägsna sig)

Hur är det, Leonard... regnar det?

LEONARD

(redan nära dörren)

Inte numera.

BALTSAR

Gå inte, gå inte!... (smakar på blandningen, gör den starkare) Jag hörde för en stund se'n, rent tillfälligt, att fröken Elisiv i går kväll... hvad var det egentligen?

LEONARD

Å — (motsträfvigt) ingenting att tala om.

BOLIVAR

Det var märkvärdigt!

BALTSAR

Intenting att tala om! Herregud... midt i natten, inte sant? Och så afsides!

LEONARD

Nådig fröken följde genom parken.

BALTSAR

Nådig fröken? . . . menar du grefvinnan
Adla?

(Betjänten skakar på hufvudet)

BOLIVAR

Följde hon?

LEONARD

Ja.

BALTSAR

När reste han då?

LEONARD

Unga grefven? (Bolivar nickar ifrigt) Med sista
tåget.

BOLIVAR

Så sent — det var märkvärdigt!

BALTSAR

Oss håller man utanför alltsammans. Hur
ska' det förklaras?

LEONARD

(med ett diskret löje)

Ursäkta! . . . jag ska' strax höra efter . . .

BALTSAR

Nej — vänta, vänta!

BOLIVAR

(brusar upp)

C'est infâme!

(Ben småler)

BALTSAR

(snäsigt)

Du glömmer dig, Bolivar — det är inte till mig du talar. Jag är aldrig dum i onödan.

BOLIVAR

(undfallande)

Det föll sig så naturligt för mig.

BALTSAR

Dessutom är det jag, som frågar. (Till betjänten)
Han red, förstås? Till stationen.

LEONARD

Ja.

BALTSAR

Och Ahriman som vanligt, hva'? Med bagaget på hästryggen?

LEONARD

Det hade skickats i förväg.

BOLIVAR

(kan icke hålla sig)

Herregud, vidare . . . vidare!

LEONARD

Nådig fröken blef skrämd, tror jag.

BALTSAR

(härmar)

Nådig fröken svimmade — eller hur?

(Betjänten bugar sig till svar)

BOLIVAR

Ja, du känner kvinnorna! Du, Baltsar.

BALTSAR

Och så blef hon (gest) . . . återkallad till lifvet af dig, Leonard?

LEONARD

Jag var tillsagd att vänta vid dammen.
(Ceremoniöst) Önska herrarna något mer?

BALTSAR

(högdraget)

Nej. Du kan gå.

LEONARD

Ja, tack . . . (lämnar rummet)

BALTSAR

(stirrar efter honom)

Han sa' »nådig fröken» bara för att reta mig.

BOLIVAR

Tror du det?

BALTSAR

Snart bli väl också . . . möblerna insinuanta! Dåliga tecken för oss, Bolivar. Mycket dåliga tecken. Och det är Albans föredöme. Så'nt märker den sortens folk alltid.

BOLIVAR

Men du vet att behandla dem efter förtjänst . . . du, Baltsar. Det gör inte hvem som helst.

BALTSAR

Nej, det är nog sant. Idel vana — från förr. Takt, helt enkelt.

BOLIVAR

Medge ändå, att det kliade! Helt lite', lik-som? Medge!

BALTSAR

Hvilka uttryck du begagnar!

BOLIVAR

Ja men, Baltsar . . .

BALTSAR

Kliade? Hvar då?

BOLIVAR

Ha-ha (en spark på måfå af förtjusning) . . . i foten,
i foten!

BALTSAR

(kallt afvisande)

Äsch! Det är ju så långt till foten.

BOLIVAR

(slår sig på knät)

Ja, du är storartad!

BALTSAR

Stilla, Bolivar . . . inte väsnas! (En sidoblick
mot Ben) För nu tar jag itu med . . . Hans
Intelligens!

BOLIVAR

(trampar på samma ställe)

Var fredlig, käraste, för all del fredlig! Och
dua honom! . . . riktigt kordialt.

BALTSAR

(retligt)

Har jag tillsport dig . . . hva'? (Ställer sig vid
sidan af Ben, som med spänd uppmärksamhet sökt uppfånga
de sista replikerna. Mycket högt) Förlåt, att jag af-
bryter . . .

BEN

Genera dig inte, min vän! (När Baltsar harklar sig, letar efter ord) Vid din ålder...

BALTSAR

(argt)

Hvad med den?

BEN

— vid din ålder bör man aldrig frånga sina vanor.

BALTSAR

Anser du det?... ja, ja. Men du förstår... det är i din egenskap af läkare...

BEN

Är du sjuk?

BALTSAR

(studsar)

Nej.

BEN

Å, gudskelof!

BALTSAR

(sväljer sin förskräckelse)

Jag önskar bara... din mening om Edgar?

BEN

(breder ut tidningen, viker den)

Att han är död.

BALTSAR

(lägre till Bolivar, som fnittrar)

Har jag tillsport dig, hva'? (Fortsätter) Ja — visst är han död, eftersom han skjutit sig. Men hvad dref honom till det? Affärer? Han var ju inte sentimental. Det är orsaken, grundorsaken . . . den jag ville ha reda på.

BEN

Närmast väl en humörsak — hvad vet jag! Emellertid var det ju sorgligt.

BALTSAR

Humörsak!

BEN

Ja. Alldeles som *lifvet* för somliga, Balt-sar lilla.

BALTSAR

Besynnerligt! Jag tänkte mig någon psykisk störing, jag. Eller fysisk.

BEN

Så, så — gjorde du det? Kärlek, till exempel?

BALTSAR

(stött)

Jag är för gammal att tänka på kärlek.

(Ben skrattar tyst och innerligt)

Hvad ler du åt? Jag har rent samvete.

BEN

Ja, det fattades. Det är höjden af egoism.

(Bolivar bjuder till att styra sin munterhet — dricker, synar kön)

BALTSAR

(ytterst nervös, men behärskar sig; slår bort kritdamm från västen)

Du var ju ... en tid ... hans läkare, vill jag minnas. Hade han inte någonting (pekar på sin panna) åt hjärnan?

BEN

Inte mer än de flesta. Jag menar skribenter.

BALTSAR

(lyser upp)

Alltså — ska' vi säga sinnesförvirring? Bör jag inte skylla på sinnesförvirring? Mest chic, hva'? Om man frågar mig.

BEN

(ätertar sin tidning)

Gör det, min vän! Så har du något att syssla med.

BALTSAR

(stramt)

Du är insinuant! I högsta grad. Måste jag po-pointera det faktum, att sysslolösheten . . . hvad somliga beträffar . . . kan kallas tid till eftertanke?

(Ben nickar leende)

Ja, det är nu *min* erfarenhet. (Beslutsamt fram till sitt glas, som han tömmer i två, tre klunkar)

Bolivar — låt oss fortsätta partiet! Jag var midt i en serie.

BOLIVAR

(i det de följas åt — undrande)

Sa' jag inte sinnesförvirring?

(Vid ingången till biljardrummet möta de

ELISIV

(som skyggt väjer åt sidan. Hon är mycket blek — stannar villrådig; med svag, osäker stämma)

Är inte Alban här? Jag tyckte nyss . . . var det inte hans röst från terrassen?

BOLIVAR

(artigt)

Min nådiga — förlåt oss våra skjortärmar såsom ock vi . . . nej, han har inte återvändt. Mig veterligt.

ELISIV

Jaså, inte? Han lofvade att komma . . .

BOLIVAR

(lugnande)

Han gör det nog, han gör det nog, ska' vi få se.

ELISIV

Ja, ja . . . låt inte mig uppehålla . . . (går stilla och nedböjd öfver scenen — ut till höger)

BOLIVAR

(sakta till Baltsar)

Det är synd om henne!

BALTSAR

Naturligtvis. Men det rör ju inte oss.

(Under det följande höras stundom enstaka utrop och små skratt från de spelande.

ADLA synlig utanför. Hon är barhufvad, står ett ögonblick spanande, som om hon sökte någon, öppnar därpå fonddörren till vänster och kastar vårdslöst sin regnkappa på bänken under ett af fönstren)

BEN

(vrider sig om emot henne)

Jag gissade rätt, ser jag. (Lägger bort tidningen)
Kände det på mig.

ADLA

(något högre än vanligt)

Ja, det är jag — nej, nej, bli sittande! . . .
du har mig strax. (Stänger) Hvad luften är stark
och doftande där ute! Jorden berusar sig.

BEN

En rätt angenäm form för hygien. Midt på
blanka förmiddagen.

ADLA

(fram till kaminen)

Är du ur humör, onkel? Kanske du hellre
vill läsa? Eller ska' vi föra ett förnuftigt samtal
en stund?

BEN

Tack, det senare — om möjligt.

ADLA

Ja, jag svarar bara för mig själf. — Men
säg . . . när far du? Hvilket klockslag?

BEN

Vagn är mig utlofvad (ser på sitt ur) . . . fyra-
tiden.

ADLA

Stanna några da'r till! Kan du inte?

BEN

Nej, min vän. Jag inbillar mig ha ett par, tre brådskande dagsvärken kvar. Innan krafterna ta slut.

ADLA

Inte mer! Du är anspråkslös.

BEN

Och jag har re'n dröjt för länge. Snart två veckor.

ADLA

(hjärtligt)

Jag kommer att sakna dig! Ingen vet hvar vi nästa gång träffas.

BEN

Här, på Eyringe — antagligen. Om jag lefver.

ADLA

(tiger — tar eldgaffeln och rör om bland bränderna; glädtigare)

En brasa . . . för lite' regns skull!

BEN

Det är bröderna, bröderna, som sagt till om den. De arbeta (en gest bakåt) . . . du ser själf.

ADLA

(drar en korgstol intill hans och sätter sig. Utan att särskildt höja rösten)

Hör du hvad jag säger, när jag talar så här?

BEN

Dig hör jag ju alltid. Eller nästan alltid.

ADLA

Hvarför det?

BEN

Hm — troligen för att dina invändningar öfverraska mig. Emellanåt.

ADLA

Hur så?

BEN

Längtar du efter beröm?

ADLA

Nej.

BEN

Fråga då hellre om annat!

ADLA

(efter en kort tvekan)

Nåja. Som du vill.

BEN

Det var snällt. Du går framåt, Adla.

ADLA

Jag har ibland undrat för mig själf, onkel ... du som kände Albans mor, stod henne så nära, re'n innan hon gifte sig ... ja, Alida ... du hade väl hennes förtroende? I allt? Inte bara som släkting, menar jag, utan som verklig, gammal vän?

BEN

(ögonbrynen lätt hopdragna)

Hur faller det dig in? Just nu.

ADLA

Svara mig uppriktigt!

BEN

(undvikande)

Om jag stod henne nära? Ja, visst gjorde jag det. Jag höll mycket, mycket af henne. (Adla nickar) Nå, det vet du.

Hon var många år yngre än jag.

ADLA

»Madonnan».

BEN

Du citerar Baltsar? Tja — han slösar ju med sina själsförmögenheter. Nyss till och med på mig, ovärdige.

Men han har rätt. I det här fallet har han rätt. Aldrig har jag känt någon . . . någon som gjort ett så . . . renhjärtadt intryck. På alla.

(Adla tiger)

Inte sant?

ADLA

Behöfs min försäkran?

BEN

Hon var en fin, liten kvinna.

ADLA

Som gifte sig med en brutal, gammal man.

BEN

Ottokar var alltid god mot henne. På sitt sätt. Som mot nästan alla kvinnor, för resten.

ADLA

När de gjorde honom till viljes, ja.

BEN

(kärft)

Hvad vet du om det?

ADLA

(dämpadt, ehuru upprörd)

Jag! Tänk — min egen fars bror! Och tillika min styffar! Hade han fått råda . . . som honom lyste . . . (tystnar)

BEN

(handfallen)

Det var en sensationell upplysning!

ADLA

Du sa' ju nyss själf, att jag öfverraskar dig emellanåt.

BEN

Ottokar!

ADLA

Ja, så hette han till förnamn.

BEN

(vänligt)

För din egen skull, Adla . . . du hade med allt skäl bort ge mig en liten vink om hans . . . närgångenhet. Strax efter, ja. Vi bruka ju tala öppet med hvarann, vi båda. Och kanske hade jag kunnat vara dig till någon tjänst? Jag var visst den enda han på allvar lyssnade till.

ADLA

Å, var lugn!... jag reder mig alltid hälst ensam. Och den gången låtsade jag inte ens förstå honom.

BEN

Hur upptogs det?

ADLA

Han smålog, smålog — med två röda fläckar på kinderna. Som efter tredje glaset vin till middagen, du minns.

BEN

Och se'n?

ADLA

Jag neg djupt för honom. Han missförstod mig inte.

BEN

Var det därför han så gärna yttrade sig ironiskt om dig?

ADLA

Jag tänker det. — (Hänfullt) Vi är en adelig ätt, vi Eyring'ar!

(Baltsar och Bolivar skratta omättligt inne i biljardrummet)

BEN

(långsamt)

Månne du inte ändå öfverdrifver en smula?

ADLA

(häftigt)

Förklara mig: hur kunde hon göra ett så'nt val?

BEN

Jag erkänner ärligt ... det kan jag inte, det kan jag inte ... (stryker sig öfver ena tinningen) Pengar och värdigheter brydde hon sig inte om. Hennes själ var riktad mot annat.

Men kom ihåg, Adla: jag har sett så mycket uselt och fult under ett långt lif, att jag vill ha någonting vackert att minnas. Och det har jag. För mig är hon utan skuld.

ADLA

Således ett ... felsteg, hvad vi kallar ett felsteg ... otänkbart?

(Ben tiger)

Som hon ville dölja? Till hvarje pris.

BEN

(stilla)

Hennes hjärta var rent. Utan skuld. Jag upprepar det.

Hvad hon måtte ha lidit!

ADLA

Tidigare var hon fäst vid en annan.

BEN

Ja, det är möjligt. Han har väl själf sagt det? — Förlåt, jag ville inte såra dig!

ADLA

Å — din ursäkt visar bara att du inte känner mig. Att din visdom ännu har någonting märkligt att utforska. Det gläder mig.

BEN

För sent, Adla lilla. Min återstående lefnad räcker inte till.

ADLA

Du lefver i hundra år, onkel. Så outhärlig är du. Jag glömmer aldrig Alidas tonfall, när hon talade om dig. Innerligheten.

BEN

Har det någon gång varit fråga om mig...
er emellan?

ADLA

Ofta, ofta.

BEN

(fixerar henne)

Hvad vill du? Önskar du något af mig?

ADLA

Nu är du orättvis. Det skulle inte hon ha
varit.

BEN

(lågt)

Nej — det skulle inte hon ha varit.

(Paus)

ADLA

Och sjukhemmet ska' bära hennes namn?

BEN

Ja.

ADLA

Det hade rört henne djupt, om hon lefvat.

BEN

Hon visste det. — Till sist.

ADLA

Har du så länge umgåtts med tanken?

BEN

Tydiligen.

ADLA

Och bröderna? Dem har du inte ihågkommit på något vis?

BEN

Åjo — tvärtom. Jag har tänkt på deras . . . sanna bästa, som det heter.

ADLA

(road)

Kanske i himmeln? Inte här på jorden.

BEN

Midt emellan båda . . . ungefär.

ADLA

Nej, hvad säger du! Hvar?

BEN

I sjukhemmet, naturligtvis.

ADLA

Ah-så.

BEN

Är det inte utmärkt, hva'? Fast tills vidare en hemlighet... att jag förbehållit dem två friplatser. När som hälst, så länge någondera lefver. Två snygga rum. Och efterrätt om söndagarna.

Det är hälsosammast för så'na matadorer. Eller hvad tycker du?

ADLA

Alban låter dem nog vegetera vidare. Här. Som hittills.

BEN

(plirar med ögonen)

Alban, ja. Hvad har du gjort åt honom?

ADLA

(rodnar flyktigt)

Det var komiskt! — Nu är du säkert för skarpsynt, onkel.

BEN

Han skyr ju oss! Dig eller mig — endera är det. Jag har knappt sett en skymt af honom efter begrafningen, utom vid måltiderna. Och i går kväll blef jag inte ens i tillfälle att ta afsked.

ADLA

Är det också mitt fel? (Gäckande) Han är ju förlofvad.

BEN

Grubblar han? Herregud... öfver hvad? Lifvets och dödens gåta, kanhända? Faderns bortgång lämnade honom tämligen kall, det oaktadt.

ADLA

Han har re'n länge, länge varit skygg — gossen! Och svåråtkomlig. (Hastigt) Det tycker jag om!

BEN

Så. — Jaså, du gör det?

(Han tar fram sitt cigarrfodral, öppnar — sticker det stillatigande tillbaka i fickan)

Än Elisiv då! — Om jag anat följderna ... aldrig hade hon fått sin vilja igenom. Jag sa' henne strax, att här skulle sjukvården bli för ansträngande. Och Ottokar låg ju i öfver en månad. Men hon var enträgen, hit ville hon. Hvarför — ja, det kom jag först efteråt underfund med. Hon lär nämligen för något år se'n ha hört Alban spela — han kan den konsten. Det

var i ett privat sällskap. Och så råkades de ett par gånger.

ADLA

Jag förstår.

BEN

Han skrämmer ju lifvet ur henne! Utan att ägna det en tanke.

ADLA

Nej, hvarför skulle han det?

BEN

(böjer sig framåt)

Nu hörde jag inte.

ADLA

(högre)

Skrämsel är väl farlig?

BEN

Det kan du begripa! För ett hjärta, som inte är starkt. Jag talade med henne i morse om saken, men hon bara såg på mig. Bedjande.

ADLA

(småler)

Ja, hvad skulle hon svara? Hon älskar ju

honom! Och då är väl allting annat likgiltigt?
(Lidelsefullt) Jag för min del vore hänsynslös,
hänsynslös — både mot mig själf och andra.
Om någon ville varna mig. Stå i vägen.

BEN

(dröjande)

Tack. — Jag tänkte inte på dig. Men eftersom du jämför, så kan jag inte låta bli att ge uttryck åt en liten undran.

ADLA

Var så god!

BEN

Man kan just inte påstå... med anspråk på tillförlitlighet... att du är dödligt träffad af hvad som skedde i går.

ADLA

Nej.

BEN

Eller du visar det inte?

ADLA

Skottet gick långt förbi mig. Jag minns det inte ens mer.

BEN

Värkligen! — Han tycks emellertid ha haft svårare att glömma, han. Något som förvånar mig — uppriktigt sagdt.

ADLA

Du misstar dig.

BEN

Men det är nu väl på det viset, att när man en gång varit vän med dig, Adla...

ADLA

(hetsigt)

Du också!

(Hon reser sig. — Äfven Ben gör det, en smula styfbent)

Och nästan med Albans ord.

BEN

Är han så genialisk?

ADLA

(lugnar sig strax)

Nej, nej, nej — men du får inte gräla på mig! Jag måste ha min frihet.

BEN

(torrt)

Och jag en cigarr... (tar fram fodralet) Ja,

det är visst tid på att göra sig i ordning för afresan.

ADLA
(närmare)

Hör, onkel . . .

BEN
(blir stående, utan att tända cigarren, i en lätt framåtböjd ställning)

Ska' försöka. Fast du vädjar till en af mina sämsta sidor.

ADLA
Det är detsamma, dem förlåter jag dig, du lämnar ju oss så snart.

BEN
Seså, inga omsvep! Det är alltid miss-tänkligt.

ADLA
Jag kommer tillbaka till det där om . . . Alban.

BEN
(leende)
Ja, hvad var det du hade gjort åt honom?

ADLA
Jag tar inte hans . . . sinnestillstånd . . . så nonchalant som det kan tyckas.

BEN

Nej, nej, tvärtom — hans folkskygghet behagar dig, sa' du.

ADLA
(starkt)

Men inte hans musik! Den har blifvit en riktig sjukdom — ja, jag vet och genomskådar mer än du föreställer dig. Och jag vill ogärna se honom gå från förståndet.

BEN

Tänk — alldeles som jag! Ifall jag inte missminner mig.

ADLA

Han är ju ändå min kusin.

BEN

Just därför, ja, just därför. Och son till Ottokar — fortfarande.

ADLA

Hvarför hjälper du honom inte? Om du kan.

BEN

När kan den ena mänskan hjälpa den

andra? Sist och slutligen. — Utom då det gäller pengar, ja.

ADLA

Och det säger du ... som läkare!

BEN

Nej, som kandidat i filosofi. Till och med den pröfningen har jag genomgått i min ungdom.

ADLA

(plågad)

Borde inte du ... med din auktoritet ... söka öfvertala honom ...

BEN

(afbryter ifrigt)

Att hvad? Önskar du att jag ska' ingripa på något vis? I förhållandet mellan två älskande! Det var ju det jag vackert skulle låta bli med.

ADLA

Å — han älskar bara sin musik! Allt annat är honom likgiltigt.

BEN

Ja, ja, den sanna kärleken, efter ditt recept. (Allvarligt) Bara sin musik? Är du så säker på det, Adla?

BEN

Hörde du inte mina ord?

BEN

Hm. — Och delar Elisiv din åsikt?

ADLA

Elisiv! (Föraktfullt) Blir hon kanske en hustru, som passar honom?

BEN

Det måste han få afgöra ensam.

ADLA

Nåja — det är så. Jag märker att jag inte kan ta saken öfverlägset, tyvärr... som jag ville... och det tycks bereda dig ett nöje. (Stampar nervöst) Hon skadar honom! Ökar hans exaltation. Med sin... obetydlighet.

Och Alban är ursprungligen en rik och ovanlig begåfning.

(Ben iakttar henne forskande)

Han borde eggas, motsägas, tvingas att försvara sig! Det kunde kanske rädda honom. Härda tankarna. Men tillika ändå hållas fången, fången... allra hälst med bara en enda liten, lockande skiftning i tonfallet. Inte lämnas ensam,

skyddas mot sig själf. (Lägre) Och se'n först belönas! Utan motstånd och utan gräns.

Hvad förmår Elisiv? Hon! En så svag, utpinad stackare.

BEN

Slår din puls normalt?

(Adla endast rycker på axlarna. Ben fortsätter — med tonvikt)

Ja, mig förefaller du hänsynslös. Och du minns din egen bekännelse för en stund se'n? Ställ diagnosen därefter — men ställ inte till någon olycka! Det har jag bedt dig om förut.

ADLA

(för att avsluta samtalet)

Du vill inte förstå mig, ser jag.

BEN

Kanske mer än du själf! Och det känns genant för hvardera parten emellanåt. Men fördenskull behöfver vi ingalunda skiljas i ovänskap... eller hur?

ADLA

Å, vi ha ju båda varit lika narraktiga den här gången.

BEN

Låt oss kalla det så, min vän. (Biter af cigarrspetsen, spottar ut den) Lifvet måste ha sin gång, jag höll på att glömma det nyss. Döden har varit min motståndare.

Men det är synd om Elisiv. — Ja, ja, farväl så länge!

(Han aflägsnar sig genom biljardrummet, förbi de spelande. Genast därpå inträder

ELISIV

hastigt från matsalen)

Nu var det Albans röst!

(En medlidksam blick från Adla)

Har han inte kommit?

ADLA

(slätar sitt hår framför kaminspegeln)

Nej, det ser du — hoppas jag.

ELISIV

(djupt besviken — sätter sig vid bordet)

Igen! Hvad det är pinsamt, pinsamt!... jag kan ju inte förklara det, men jag hörde alldeles tydligt mitt namn. Att han ropade på mig.

ADLA

Inbillning. Det är för tidigt att vänta honom.

ELISIV

(ögonen tårfyllda)

Ja, ja, det är väl för tidigt...

ADLA

(går ett slag mot fonden)

Nå, hur befinner du dig efter ditt äfventyr?

ELISIV

(sakta)

Tack — bry dig inte om *mig*!

ADLA

Du är ur jämvikt, ja. Var försiktigare nästa natt!

(Paus. — Adla stannar framför bokhyllorna, till vänster i förgrunden)

ELISIV

(plötsligt)

Adla!

ADLA

(utan att vända sig)

Hvad gäller det?

ELISIV

Du lär en gång ha haft en kostym som...

ja, som ödla . . . ödla i ert vapen? Riktigt med guldkrona och allt. Finns den kvar?

ADLA

Javisst, javisst (granskar en af bokryggarna) — den är ju en del af mig själf. Sägs det. Och i den vill jag begravas. — Jag blir inte gammal.

ELISIV

Låt mig se den! Längre fram. Eller snart. (Då Adla tiger) Hvad du måtte vara härligt vacker i den dräkten! Jag ville så gärna se dig i den, Adla.

(Intet svar)

Får jag? — Lofva mig!

ADLA

(långsamt)

Du känner inte ödlorna på Eyringe — säg?

ELISIV

Hur menar du?

ADLA

Det är lömska djur. Farliga. Gå snällt ur vägen för dem!

(Elisivs min frågande)

Ja, för annars gör du dig olycklig.

ELISIV

Är det skämt?

ADLA

Jag har aldrig talat allvarsammare.

ELISIV

Någon släktsägen — hvad? Här är ju allting gåtfullt.

ADLA

Släktsägen! — Nåja, hvarför inte, bara slutet är detsamma. Lika oförsonligt.

(Leker med en ring på sitt finger)

Eller ska' vi hållre säga ett drama? Familjedrama? Om Eyringe-ödlan. (Ett mångtydigt leende)
Som det är farligt att trampa på.

ELISIV

Och om så skulle hända?

ADLA

(försåtligt)

Vill du det?

ELISIV

Jag tänkte bara... (blir varse uttrycket i Adlas ansikte) Är du ond? Det kunde ju tänkas, att det skedde *mot* ens vilja, Adla.

ADLA

Nej, det kan inte tänkas. (Öfverlagdt — triumferande) Du mister honom ändå! . . . den du älskar.

(I detsamma hörs utifrån)

ALBANS RÖST

Elisiv! Är du där?

ADLA

Alban! (Skrattar tvunget) Ja, skynda, skynda! . . . nu är det han, käraste.

ELISIV

(har genast sprungit upp från sin plats, ilar mot den ena af fonddörrarna, får den icke fort nog öppnad, så lyckas det — hon vinkar gladt)

Jag kommer, jag kommer . . . (armarna framåsträckta — försvinner nedför trappan till höger. Men i nästan samma ögonblick uppger hon ett genomträngande skri —)

ALBANS RÖST

Akta . . . akta! (Klagande och förtvifladt) Nej . . . nej . . . nej!

(Tystnad, efterföljd af spörjande utrop från någon af betjäningen — rösten är tydligen)

LEONARDS

Hvad har händt? Herregud, hvad har händt? — Har hon fallit? — En ödla!

(Adla lyssnar, med stela anletsdrag och lysande ögon — så smyger hon sig ljudlöst ut på terrassen och ur sikte, äfven hon.)

Ungefär samtidigt härmed komma BALTSAR och BOLIVAR, båda mycket uppskakade, in på scenen. Bolivar fortsätter vidare, så snabbt hans ben förmå bära honom, men stannar orörlig ett stycke utanför dörren, hvaremot

BALTSAR

flämtande sjunker ned på en af taburetterna, med kön slappt mellan ett par fingrar. Mumlar)

Jag måste sätta mig — det här var obehagligt! Särdeles obehagligt. (Tömmer Bolivars glas) Äsch, det var ju inte mitt... (grimaserar) fy!... bara vatten, nästan.

BOLIVAR

(återvänder — andas besväradt, hviskar)

Jag... jag tordes inte... gå nära...

BALTSAR

(lika sakta)

Hvad var det egentligen?

BOLIVAR

Hon föll... hon föll...

BALTSAR

(påskyndar)

Ja, ja...

BOLIVAR

(fortfarande likasom i andnöd)

— mot stenbarriären ... Alban bar in henne
... genom hallen, nedre hallen.

BALTSAR

Det här kom olägligt, Bolivar. Hvem vet ...
det kan beröra oss!

BOLIVAR

Jag hörde bara att betjänten ... frågade ...
och att hon blef skrämd för en ödla ... en
helt liten ödla ...

BALTSAR

Halkade hon? På trappan?

BOLIVAR

Det är halt efter regnet.

BALTSAR

Så, så — en tillfällighet.

BOLIVAR

Ja, en tillfällighet ... det är det ju alltid.
Eller hvad trodde du, Baltsar?

BALTSAR

(rusar upp, oväntadt spänstigt, när DEN GAMLA TRO-
TJÄNARN brådiskande passerar rummet)

Hur är det?

LEONARD

(med synbar oro)

Hon yrar . . . yrar . . . (ut till vänster)

BOLIVAR

(gråtfärdig)

Dåliga tecken . . . han hade inte tid att säga
ens . . . »nådig fröken»!

(Rida)

3

(Elisivs yrselsyn — platsen framför grafkapellet, densamma som tidigare.

Redan före ridåns uppgång begynner orkestermusiken, delvis med motiv från senast. En sällsam, ytterst känslig musik, som fortfar under det följande, stundom knappt hörbar, starkare under samtalets pauser.

Öfver scenen faller ett matt, onaturligt sken, hvori allt får en prägel af förstening som efter ett askregn. Dörren till kapellet står öppen, skölden ofvan portalen är tom. Nedanför trappstegen en stor, stor ödla, med hufvudet på marken och ögonen glimmande som eldspringor.

På stenbänkarna — borta vid muren — dunkla vålnader, svepta i fotsida skynken, som dölja anlete och kroppsform. En af dem har rest sig och står högre än de andra, så att han stöder armarna mot murkrönet. När han böjer sig, som om han tilltalade någon af de närmaste, går en svag, frysande skälfning genom dem alla.

I förgrunden, under den stora eken, en hög, rak gestalt i orörlig ställning: OTTOKAR, och bredvid honom tvenne kortare: ELISABET och ALIDA. De tala alla mycket långsamt, likasom lyssnande mellan hvar mening. Rösterna oftast entoniga, men hvart ord tydligt och bokstafstroget; endast Alidas stämma har varma, värkligt lefvande tonfall. Inga gester — ibland en sakta vaggning med öfverkroppen. Deras osynliga anleten mot höger, mot öster.

När ridån höjer sig, tilltar musiken i styrka. Efter en stund)

ELISABET

Hon kommer hitåt.

ALIDA

Hvem är hon?

OTTOKAR

Nu ser jag. Det är Elisiv.

ALIDA

Hvad hon är ung!

OTTOKAR

Ja, ja — jag minns.

ELISABET och ALIDA

Hon stannar!

OTTOKAR

Förgäfves. Det är förgäfves.

Vägen mot döden är oföränderlig.

ALIDA

Hvad hon är ung! — Stackars, stackars barn!

(Paus — musiken fortfar)

ELISABET

Ja, ja, hon närmar sig.

OTTOKAR

De sista, ensamma stegen. Dem undgår
ingen.

ELISABET

Är hon vid medvetande?

ALIDA

Ser hon oss? Som vi henne.

OTTOKAR

Ja, hon ser oss.

ALIDA

Sådana vi äro?

OTTOKAR

Vi äro sådana hon ser oss.

Det är sanningen för de lefvande.

(Paus — musiken starkare)

ELISABET

Säg mig — hvem har lefvat?

Hvarför svarar ingen?

Hvem af oss har lefvat?

icke jag. Nej, nej — icke jag!

Jag drömde aldrig.

(Paus — musiken fortfar)

OTTOKAR

Äfven lifvet skall jag glömma.

Döden har jag glömt, mig glömde den
länge, länge.

Är det smärta jag känner?

Nej — men icke håller glädje.

Ännu minns jag Elisiv.

Jag minns hennes ögon.

Jag har stirrat in i dem en dimgrå, sollös
morgon — en sista gång.

Hon stod lutad öfver mig.

Var det döden?

Hur de ögonen frågade!

(Paus — musiken starkare)

ALIDA

Om jag har lefvat?

Ja ... ja ... ja.

Kanske ett år, ett enda — kanske blott
några dagar — en dag och en natt.

Men alltid, alltid bar jag glöden af *hans* kyssar i mitt blod. Hans namn bar jag icke.

Då var jag ung, mycket ung.

Allt annat är intet.

(Musiken ljus, med jubel öfver tonerna. Tills den plötsligt igen skiftar färg, mörknar —)

Nej, nej — Alban!... utan dig hade jag icke lefvat! Icke kunnat lefva.

Icke utan dig, Alban!

Inför sorgen.

(Paus — musiken fortfar. Härunder blir

ELISIV

synlig vid muren, till höger. Hennes dräkt, en helvit dräkt, faller i mjuka veck från den blottade halsen ända ned öfver fötterna; håret utslaget. Hon stannar, med ena handen mot hjärtat — hviskar)

Alban! (Böjer sig framåt) Är det du, som spelar?

(Faller på knä, med lyfta händer)

Jag kommer, jag kommer!

(Paus — musiken starkare)

Ack nej, nej — jag vet... det är åter-
klängen i mitt inre.

De osynliga strängarna.

Det är dem jag hör.

OTTOKAR

Därför ser du oss.

ELISIV

(stilla, utan rädsla)

Ja, ja — därför.

(Blickar sig förvirrad omkring)

Hvar är du, Alban? Hvar är jag?

Hvad här är hemskt, hemskt!

ALIDA

Stackars, stackars barn!

(Paus — musiken fortfar)

ELISIV

(reser sig långsamt. Därpå innerligt)

Måste jag dö? Hvarför får jag inte lefva?

Lifvet är så gåtfullt, så grymt i sin gif-
mildhet.

Jag förstår det inte.

Men ändå ville jag lefva!

ELISABET

Alla, alla . . .

ELISIV

Jag ser dig inte, Alban.

Mitt hjärta darrar, det fryser — värmen,

lifsvärmen har jag gifvit åt dig. Jag ägde inte annat.

Hvarför kysser du mig inte? Jag längtar efter dina kyssar, Alban. Det är så kallt — och natten väntar.

Är det medlidande du känner?

Ack, du tycks mig så långt, långt borta — jag ser dig inte.

(Ångestfullt)

Hjälp mig! Kan ingen af er hjälpa? Ingen?

ETT SVAGT, TONLÖST EKO
(från vålnaderna borta vid muren)

Ingen — ingen.

ELISIV

Alida! Du var hans mor, Alida — svara!
Älskar han mig?

ELISABET

Kärleken är aldrig ärlig.

ELISIV
(klagande)

Alida!

ALIDA

Tårar?

Jag hör ett barn gråta — ett ensamt, öfvergifvet barn.

Är det du, Elisiv?

ELISIV

Alida — du har älskat! Det säger mig din röst. Den lefver.

ALIDA

Kärleken är odödlig.

ELISIV

Hvad känner han för mig?

OTTOKAR

När veta människorna hvad de känna eller göra?

ELISIV

Var barmhärtig!... du... hans mor.

ELISABET

Döden är barmhärtig.

ELISIV

Älskar han?

ALIDA

Ja — ja.

ELISIV

(knappt hörbart)

Hvem?

(Tystnad — äfven musiken upphör för ett ögonblick. Hon vacklar, söker stöd — rysande)

Jag visste det! (Blickarna stelt riktade mot grafkapellets trappsteg) Ödla — ödla!

(Kastar sig ned på marken, med armarna för ansiktet)

ALIDA

Alla hans tankar, alla hans ord, hela lifvets dröm — det är flykt allenast.

Men han vet det icke.

(Paus, lång paus — musiken allenahärskande i vilda, oroliga rytmer)

ELISIV

(höjer sig med ansträngning — krafterna svika henne, hon pressar båda sina händer mot bröstet, tungt stödd på den ena knät)

Alban — kan du höra mig?

(Skälfvande känsligt)

Tror du att jag vill hindra?

Aldrig, aldrig.

Hvad har väl jag att ge dig? Ett lif att glömma — det är allt.

Glöm det!

Ensam . . . ensam måste jag möta förklaringen. Jag ger dig ditt löfte tillbaka, Alban, det förmår jag ännu.

Du får inte följa mig!

(Ödlans glimmande ögon slockna)

Låt dina toner bära min själ bortom lifvets gränser! Den har mist sina vingar.

Jag är så trött, så trött.

Men du . . . du måste bli lycklig . . . min älskade, älskade!

(Sjunker medvetlös ned vid muren. Musiken fortfar.

Ridå)

III

(Elisivs sängkammare — »grefvinnornas» — i slottets öfre våning; stor och dyrbart inredd.

I fonden: två höga bågfenster, och mellan dem toalett-spegeln, med allt därtill hörande. En glasdörr, öppen mot balkongen, nära hörnet till höger.

Rakt ut från väggen till vänster, och med hufvudgården mot den, en bred och praktfull säng af mörkt träslag, bakom hvilken en låg skärm är ställd som skydd mot ingångsdörren från öfre hallen.

Vid högra väggen står kaminen. En djup hvilstol där framför, och ett rundt, litet bord. På samma sida, närmare förgrunden, en dörr till Adlas rum.

Följande morgon, niotiden; dagern dämpad af nedfälda persiennier. ELISIV till sängs, orörlig och på rygg, med slutna ögon. BEN i hvilstolen, framåtböjd, händerna knäppta mellan knäna — ALBAN på en pall vid hans sida)

ALBAN

(trycker ofta fingerspetsarna mot pannan — blickarna irrande)

Hur kunde det ske! Hur *kunde* det ske!
Så meningslöst! — Det är mig ofattligt.

BEN

(för att afleda hans tankar)

Var inte Adla här inne i natt? En gång

senare — efter det vi lämnade dig. Hon nämnde det, tyckte jag.

ALBAN

(skyggt)

Jo.

BEN

Men du lät henne inte stanna? Och har således inte hvilat dig? Som jag bad.

(Alban tiger)

Det är oförståndigt.

ALBAN

Nu ska' vi inte tala om mig, onkel.

BEN

Och först i morgon få vi sköterska.

ALBAN

Om hon då mer behöfs.

BEN

Ja, mycket är här ju inte att uträtta. Men alltid något. Så att du blir lugnare.

(Alban tiger)

Det ser för resten ut som om du inte hade förtroende för en läkare i min ålder — hvad?

Önskar du en eller annan... yngre förmåga, så säg bara till! Jag var ju re'n på väg härifrån.

ALBAN

Jag har alls inga önsknningar, som du kan uppfylla. (Ångrar sig) Förlåt... jag ber dig...

BEN

(bestämdt)

Ja, ska' jag bli kvar, så får du lof att lyda mig, min gosse. Det är ett oeftergifligt villkor.

ALBAN

Jag är rädd för andras vilja.

BEN

Rädd?... hvad är det för barnsligheter! Vänd ansiktet hitåt (Alban gör det, halft motsträfvigt) ... så där! (Stryker honom ett tag öfver håret) Vi ska' inte håller vara misstänksamma — nej. Du är egensinnig. Och har kommit så ifrån mig. Utan min förskyllan.

ALBAN

(drar sig undan)

Hvarför använder du den tonen? Säg! Så mild och... godhetsfull. Fri från sarkasmer.

BEN

Helt enkelt därför, att du tillåter mig det.
Utan att springa din väg.

ALBAN

Kanske tror du att jag håller på att bli galen?

BEN

(strängt)

Man kan bli nästan hvad som helst, om man riktigt bjuder till. Att du ids göra så'na frågor, Alban!

ALBAN

Å, det är inte alls något att förvåna sig öfver. Underligare har jag sett.

BEN

Ja — som du tror dig se. Har jag inte rätt, kanhända?

Det är synd, att tillfället inte lämpar sig för ett djupare ingående i ämnet. Men lägg ändå för ro skull på minnet, min gosse, att ditt ansvar mot henne där borta (en liten gest) också innebär skyldigheten att hålla dig själf vid krafter. Så mycket som möjligt.

ALBAN

Hvad tjäna det till . . . numera!

BEN

Det är din skyldighet, som sagdt. Inbilla dig inte, att du är din egen herre!

Nåja — jag säger det i största välmening.

ALBAN

Det gör ju ni läkare alltid. Påstås det.
(Reser sig och går fram till sänggafveln)

BEN

(efter att ha väntat)

Som förut — eller hur?

ALBAN

(nickar)

Ja. (Vänder sig) Är det vanlig sömn?

BEN

Låt oss kalla det medvetlöshet. I går var hon ju vaken ett ögonblick — så föll hon i dvala igen, innan du hann komma.

ALBAN
(närmare)

Jag var efter min violin. Och af och an
nere i matsalen. Min klocka hade stannat —
tänk, nästan precis på minuten, då olyckan
skedde!

BEN
(låtsar icke höra)

Tala förmådde hon inte. Bara lyfta högra
armen. Och nacken en smula.

(Alban, i synbar vända, ett slag öfver golfvet)

Men från ett till annat: när blir Edgars
begrafning?

ALBAN
(otåligt)

I öfvermorgon... hade jag tänkt. Eller
dagen därpå.

BEN
Han får ett skäligen vackert eftermäle.

ALBAN
(igen vid sängen)

Jag har inte sett någon tidning.

BEN

Tja — i öfvermorgon vet vi mer än nu.

ALBAN

Förmodligen. (Paus) Ska' jag inte stänga balkongdörren?

BEN

Hur sa' du? Jaså, balkongdörren — nej, låt den vara! Det är ju så lugnt och vackert ute, fast det har mulnat.

ALBAN

(intar sin förra plats vid hans sida)

Jag bör kanske nämna det för dig: också i natt öppnade hon ögonen.

BEN

Så?

ALBAN

Och när jag lutade mig öfver henne, smålog hon.

BEN

Lilla Elisiv, ja! Hon försökte trösta dig så godt hon kunde.

ALBAN

Nej, nej, det låg någonting alldeles särskildt i blicken.

BEN

Hvad då?

ALBAN

Det är svårt att återge i ord. Så att en utomstående kan fatta.

Vi ha en tankevärld gemensam, Elisiv och jag, som du inte alls är inne i. Och det var liksom en glimt ur den, jag uppfångade. Men så beslöjad, att jag inte fick förklaringen tydlig.

BEN

Och känslövärlden, din och hennes? Förlåt — är den lika gemensam?

ALBAN

Känslövärlden? Jag gör ingen skillnad mellan tankar och känslor. För mig är det musik, alltsammans. Om det är någonting, som duger.

BEN

Ja, ja.

ALBAN

Jag satt just och grubblade öfver hvad hon velat säga, när Adla i natt kom in.

BEN

Och med henne den lefvande värkligheten.
Midt i allt grubblet
Själfgva det blodfulla lifvet!

ALBAN

(lyser upp)

Ja, så kände jag det! Hur kunde du gissa?

BEN

För att jag är så fenomenalt klarsynt —
begriper du. Och tillräckligt gammal.

ALBAN

(eftersinnande)

Du har rätt — du har säkert rätt. Tänk,
om du skulle kunna förstå det!

BEN

(uppmuntrar vänligt)

Hvarför inte? Bara du undviker allt om
kontrapunkt och sån't där.

ALBAN

(följer en plötslig ingivelse, med nästan barnslig glädje, i
det han lägger Bens ena hand mot sin kind)

Onkel . . . kära!

(Tar sig nervöst om tinningarna — därpå med snabba,
uttrycksfulla gester)

När Adla kom in, gick hon först fram till sängen. Dit. Jag satt där du nu sitter.

Och så med ens stod hon framför mig — här. Hon andades häftigt, böjde sig ner emot mig. Jag gaf akt på hennes rörelser... det smidiga, smygande, som bara enerverat mig. Men tillika: hur musikaliska! Det slog mig, det har jag aldrig förut haft intryck af. Och ändå är det så påfallande. Så naturligt.

BEN

Annars lär ju det öfvernaturliga vara ditt gebit... hva'?

ALBAN

(utan att fästa sig vid afbrottet)

Hur det förändrade! Hela gestalten blef till musik för mig: halsen... bröstet... höfterna. Hon bar en lös dräkt, nästan idel tunna spetsar, jag tyckte mig förnimma linjernas spel i mjuka, böljande rytmer. När hon andades. Och i den tysta, nattliga timmen hörde jag liksom en blodets hymn till lifvet brusa genom hennes ådror.

BEN

Hm.

ALBAN

Du vet nämligen inte, onkel... jag har länge känt motvilja för henne... för hennes närhet som kvinna. Fastän hon är min kusin.

BEN

Just därför, kanske.

ALBAN

Men nu gjorde jag det inte.

BEN

Hvad gjorde du då?

ALBAN

Jag undrade för mig själf...

BEN

(andas ut)

Ja, ja, naturligtvis.

ALBAN

— jag undrade, om det inte var en försoning med lifvet, att jag skulle försona mig med lifvet... som Elisiv önskade? Hon har bedt mig om det.

BEN

Och det är alltihop? Hittills har det varit

synnerligen lättfattligt. Om också inte utprägladt hänsynsfullt.

ALBAN

Nej, det är inte allt.

BEN

Nå — hvad vidare?

ALBAN

Jag tog henne i mina armar och kysste henne . . . våldsamt, våldsamt.

BEN

Så.

ALBAN

Medan Elisiv såg på oss. Ja, ja, det föreföll mig som skulle hon ha sett på oss. Jag är nästan säker.

Det är förfärligt!

BEN

Och du undrade tvärt? . . . antagligen. Hvad hon tänkte?

ALBAN

(vaggas af och an med öfverkroppen)

Kan du fatta ett så'nt handlingssätt? Kan du?

BEN

Å — ja. Men godkänna är en annan sak.

ALBAN

Kan du det värkligen?

BEN

(efter ett litet uppehåll)

Hör du, Alban — det här ska' vi lämna!
För i dag.

Nu bör du gå och hvila dig.

ALBAN

Vill du inte veta mer? Eftersom jag en gång börjat bikta. Jag måste få tala med dig om det.

BEN

Är det om Adla?

ALBAN

Hon gick nästan strax. Hur skulle jag ha vågat låta henne stanna!

BEN

Nej, nej. — Stackars Elisiv!

ALBAN

Du har igen rätt, onkel. (Lystet) För ser du

... se'n dess är jag inte mig själf mäktig. Snart anar jag inte ens hvad jag gör. Och så här kan det ju inte fortgå i längden.

Allt är som flytande eld inom mig, jag ser rödt för ögonen, jag vore i stånd till hvilken grymhet som helst. Är det vansinne? På hvad sätt brukar det visa sig? Jag, till exempel, skulle kunna sarga en mänska till döds, se henne förblöda, utan att känna det minsta obehag. Tvärtom. Är det inte någonting onaturligt i det? (Skrattar sakta) Ånej, bli inte uppskrämd!

BEN

(behärskar sig — stiger upp)

Som sagdt, nu ska' du hvila dig, min gosse! Du är nervös och utvakad. Ja, ja — jag hämtar Adla, hon får aflösa dig, jag såg henne nyss i parken. Själf är jag också till hands, naturligtvis. (För att lugna honom) Och under de närmaste timmarna är något slutligt afgörande inte att befara, tänker jag.

ALBAN

Men om hon vaknar?

BEN

Så kallar jag på dig.

ALBAN

Gör du?

BEN

Det lofvar jag.

ALBAN

(undergifvet)

Som du vill. Du har varit god emot mig, onkel.

BEN

Har jag? (Ögonbrynen hopdragna) Nåja — vänta här tills Adla kommer. (Med tveksamma steg ut till vänster)

ALBAN

(upprepar)

Tills Adla kommer... (hans utseende och hela hållning slappas, när han är allena. Ansträngdt upp från sin plats, går öfver golfvet, knäfaller vid Elisivs sida. Ser på henne länge, länge — klagar sakta) Elisiv!... har jag bedröfvat dig, Elisiv, så skedde det mot min vilja, och då rår jag ju inte för det. Hvem känner sig själf? Och nu är jag så underligt osäker.

(Smeker hennes högra hand, som ligger ofvanpå täcket)

Du smålog mot mig i natt, gladdes öfver att jag var hos dig... den känslan ville du ha riktigt lefvande, inte sant? Så var det också med min mor. Och här dog hon, just här... i samma säng. Och Adlas mor. Och många, många andra mödrar... alla de döda, som du lyssnat till om nätterna här inne. — Lilla Elisiv!

Hvad jag skulle ha mycket att säga dig... och fråga!... men jag kan det inte. Utan dig är jag lika hjälplös som förut. Det är ju en själ som din, jag behöfver, och nu når jag den inte. Strängarna ha ingen klang. (Hopsjunknen)
Det är som om någonting brustit oss emellan!

ADLA

(ljudlöst in från öfre hallen, nästan ända fram till sitt rum — hejdar sig)

Alban!

(Han lyfter hufvudet — lyssnar)

Inte där, min vän, du blir för upprifven.

ALBAN

Hvad vill du?

ADLA

Kom hit! Till mig.

(Alban tiger)

Bara ett ögonblick . . . innan onkel Ben är tillbaka.

ALBAN

Det är på honom jag väntar.

ADLA

Jag har någonting att säga dig . . . dig ensam.
Kom!

ALBAN

Nej, nej (tvekar) . . . hvad är det? (Bedjande)
Låt mig vara, Adla!

ADLA

Kom!

ALBAN

(oroligt)

Nåja, tills . . . till dess . . . (en darrning genomilar
honom — han lyder)

ADLA

Alban!

(Båda framme i förgrunden)

Det är en hvit, hvit morgondager öfver ditt
namn, Alban.

ALBAN

Blindhet . . . blindhet är det . . .

ADLA

(intill honom)

Olyckan är blind — ingen af oss. Inte jag. Se'n du kysste mina ögon.

Nu först ser jag ju dig riktigt! Du stora, härliga gosse!

ALBAN

Hvad vill du mig?

ADLA

Inte den minen, Alban, inte den minen! Å, du får inte förlora modet! Dö måste vi ju alla till sist. Men tro mig, lifvet är rikt och mångfaldigt — trots allt. Outtömligt!

ALBAN

Det är visst länge se'n. Långt före min tid.

ADLA

Älskade! Vår tid är ännu inte kommen. Men den kommer!

ALBAN

När det är för sent.

ADLA

(med armarna om hans hals)

Nej snart, snart! Och som storm om våren.

Som befriar. Skingrar skuggorna. Så att allt är ljust, skälvande ljust, när du sänker dig ner till jorden.

ALBAN
(stilla)

Adla!

ADLA

Säg det en gång till! (Småler, blundande) Tonfallet.

ALBAN

Hvad du är förföriskt vacker, Adla!

ADLA

Ja — se på mig! Alltid, alltid. Så blir jag ännu vackrare.

Jag vill vara min nådige herre till behag.
(Starkt) För jag tror på dina ord, Alban . . .
hvad du hviskade i mitt öra i natt.

ALBAN
(griper om hennes handleder)

Nej. Jag minns dem inte! Får inte minnas.

ADLA

Du älskar mig! (Kysser honom lidelsefullt) Du älskar mig! Det är det enda, jag vet. Så god-

trogen är jag. Så lycklig! Till och med ödmjuk har du gjort mig, ödmjuk inför lyckan... du undergörare!

ALBAN

(låter sina darrande fingerspetsar glida öfver hennes kinder — halsen — bröstet)

Å, du... du! Jag känner det... ditt blod är rödare än andras. Den som finge... se det!

ADLA

(tar hans händer)

Alban!

ALBAN

Ja, jag är inte rädd för dig mer, Adla. För din grymhet. För att vidröra dig. Jag trodde ju att jag skulle förlora mig själf... att *min* värld skulle gå under.

ADLA

(skrattar lekfullt)

Det gör den också, käraste, det gör den! När jag blir din... helt och hållet din. Det är oundvikligt. (Vildt) Dö måste den, dö, dö!... med henne där... så att en ny kan uppstå, som är tusenfaldt mer värd att lefva i. Tusenfaldt sundare. Ljusare.

ALBAN

(krymper samman)

Nej... nej...

ADLA

Jo, Alban. Och tänk — dina hemliga tvifvel mister du: Eyringe förvandlas och blir ... *vårt*. Men ändå detsamma. Är inte det en god lösning?

Det kära Eyringe!

ALBAN

(sliter sig lös)

Därför! ... är det därför? ... (andas med svårighet — kastar sig framstupa öfver bordet framför kaminen. Hela hans kropp skakar af undertryckt gråt. Just då inträder

BEN

från vänster. Kisar misstroget från den ena till den andra, yttrar slutligen deltagande)

Stackars gosse! — Och här allt ännu.

(Paus)

ADLA

(bortvänd — söker förgäfves dölja sin oro)

Jag glömde ... onkel Baltsar ville tala med dig, Alban.

BEN

Baltsar! Så här tidigt!

ALBAN

(tonlöst)

Nu går jag, onkel.

BEN

Låt honom inte uppehålla dig för länge!

ADLA

Hur du är gränslöst misstänksam, Alban!
Allt kommer ju att bli som du vill, naturligtvis.

ALBAN

(till Ben)

På dig litar jag.

(Lämnar skyndsamt rummet. Adla sätter sig i hvilstolen, trycker spetsnäsduken hårdt mot läpparna)

BEN

(fram till den sjuka — räknar pulsslagen, lägger handen på hennes panna)

Ingen feber — men så svag, så svag. Af allt att döma.

(Långsamt bort till balkongdörren, blickar ut — sedan bredvid Adla)

Säg mig...

ADLA

Nej, nej, onkel!

BEN

— hvad är det egentligen som försiggår er emellan?

(Adla tiger)

Här inne... i ett sjukrum.

ADLA

Du ser ju hur det är fatt med honom.

BEN

Ja — men jag brukar också förstå. Det är en gammal ovana. Kanske du vill ha godheten upplysa mig?

(Intet svar)

Du har inte lust?

ADLA

Nej.

BEN

Hvarför inte? Är det... själföförelser?

ADLA

Jag tycker inte om din ton. Och något förhör ämnar jag inte underkasta mig.

BEN

Inte det? — Men herregud... det här är ju olidligt! Hvad blir det till? Alban knappt tillräknelig, och du igen...

ADLA

Låt det nu vara nog!

BEN

Godt. (Fixerar henne) Jag ska' göra hvad på mig ankommer. För resten fritar jag mig.

ADLA

(fläktar med näsduken)

Mer har ingen begärt.

BEN

Och så en annan fråga.

ADLA

Hvad gäller den?

BEN

Tid och rum — kort sagdt. Posten går half tolf, som du vet, och därförinnan måste ett par bref vara färdiga, eftersom ingen resa blef af för mig i går. Det är ett ganska vidlyftigt skrifveri, tyvärr — och absolut nödvändigt. När får jag tillfälle till det?

ADLA

När du bara behagar.

BEN

Och hvar?

ADLA

Hur menar du?

BEN

Törs jag lämna dig? Jag kan ju inte vara på två ställen.

ADLA

Nej. Det kan du väl ändå inte.

BEN

(skarpt)

Men du behöfver eftersyn . . . du också, Adla.

ADLA

(uppbragt)

Å, onkel! . . . (afbryter sig, när ALBAN oväntadt återkommer. Han stannar vid sänggafveln, lutar sig öfver den och gömmer ansiktet i händerna)

BEN

Nej men, Alban . . . kallar du det att hvila?

ALBAN

Jag kan inte, jag kan inte . . .

ADLA

För att du inte törs lita på mig — eller hur?

ALBAN

(utan att svara henne — vänder sig till Ben)

Var inte ledsen, onkel!

BEN
(misslynt)

Hvad ville Baltsar? Träffades ni?

ALBAN
(rösten slö, likasom urskuldande)

Baltsar? Jaså... nej... åja, men jag gick ifrån honom. Hit vågar han sig inte.

BEN
Hvad ville han?

ALBAN
Jag mötte honom här utanför, han stod och väntade på mig. Han är så finkänslig, onkel Baltsar. Väljer sin tid. Och har sitt enda, stora, stora bekymmer.

BEN
Maten?

ALBAN
(nickar)
Han hoppades att också framdeles kunna räkna på min bevågenhet. Bolivar tål inga sinnesrörelser — ja, det är hans egna ord.

BEN
Nå?

ALBAN

Jag hoppades detsamma. Och öfver det blef han så innerligt glad. Nästan nedlåtande. För han klappade mig på axeln och sa': Du är gamla Ottokars son, du!... ingen ska' söka inbilla mig annat. — Då gick jag.

Men hvad har väl jag därvidlag att bestämman? Det är Adla, som bestämmer.

BEN

Det var besynnerligt!

ALBAN

Ja, ja, inte ledsen, onkel!... du ser ju att jag går. (Aflägsnar sig dröjande)

BEN

Det var besynnerligt! (Står en stund i tankar)
Och ändå är det...

(Till Adla)

Hör du... nyss måste jag lofva att kalla på honom, ifall minsta förändring inträffar. Jag hade ingen annan utväg. Men lyckas han somna, gossen, så är det bäst att han inte blir störd. Åtminstone inte förrän jag kommer. Först bud till mig — någon, hvem som helst,

kan ju hålla sig i närheten ... eller finns här ingen ringledning?

ADLA

Nej.

BEN

Inte! Nåja — se'n få vi se. Om det är skäl att väcka honom.

ADLA

(likgiltigt)

Ja, ja.

BEN

Och i biblioteket sätter jag mig. (Bevekande)
Var nu förståndig, Adla! (Ut till vänster)

ADLA

(sträcker på sig, reser sig lättjefullt. Får syn på spegeln mellan fönstren, går tätt intill den, granskar uppmärksamt sitt ansikte. Tillbaka i förgrunden — rycker till, den sjuka har öppnat sina stora, trötta ögon)

Vaken! (Närmare) Och vid sans? Säg!

(På kanten af sängen)

Orkar du inte tala? Önskar du något, så ge bara ett tecken! Hvad kan jag göra för dig?

Du ser så underligt förbi mig. — Nu igen. Plågas du kanske af att jag är här inne? (Hårdt)
Ja, ja — det är väl så.

(Elisivs syn yrselomtöcknad, hon pressar nacken bakåt — det lidande draget oförändradt)

Ånej, jag hatar dig inte. Långt därifrån. Jag kan bara inte skona dig. Och jag vet ju inte ens om du hör mina ord, ännu mindre om du uppfattar dem.

Men det vet jag, att *mig* älskar han — Alban! Mina kyssar ha bränt honom, och han skyr inte elden mer. Det är min tid, som kommer.

Förstår du hvad det betyder, Elisiv? Att han älskar mig! Alltid, hela tiden har han gjort det, fast han sökt rädda sig undan. Du var bara halmstrået, du — ett svagt, bräckligt halmstrå. Hur skulle du kunna bära den lyckan att helt vara hans!

(Paus)

Ja, ja, lifvet måste ha sin gång. Och du stod i vägen. (Småler) För Eyringe-ödlan. Ah, det är ju sant!... (upp från sin plats — blickarna lysande) det kan jag göra för dig. Din sista önskan. (Ser på sitt ur) Å, ingen fara — jag hinner nog, jag ska' skynda mig, lilla vän. (Tillägger försåtligt) Det är alltför frestande! (Hastigt in i sitt rum, dörren förblir stående på glänt efter henne. Elisiv orörlig, sinnesfrånvarande som förut, de tunga ögonlocken falla igen. Stillhet, icke ett ljud — då hörs

BALTSARS RÖST

från terrassen nedanför balkongen — gäll och myndig)

Hallå där!... är det inte Leonard?... säg åt kusken, att han genast spänner för! Vagnshästarna, ja. — Hva'? Om det är grefve Alban?... hör du då inte hvad jag säger? (Ännu högre) Att kusken ska' spänna för! — Nej, bara en åktur före frukosten, det är för aptitens skull. — Javisst, två personer, jag och Bolivar... naturligtvis.

(I detsamma listar sig

ALBAN

in ånyo — denna gång med violinen under sin vänstra arm, stråken i handen. Bestört öfver att finna Elisiv ensam, närmar han sig henne hviskande)

Du ser... jag öfverger dig inte, jag öfverger dig inte... det har jag lofvat dig. (Villrådlig, med pannan i djupa veck, därpå till det lilla bordet framför kaminen. Läger varsamt sitt instrument och stråken ifrån sig; halfhögt)

Senare, ja. — Eller om jag hållre... (ser sig omkring — ryggar häftigt tillbaka, blicken har genom den breda dörrspringan nått Adlas rum. Stunt minspel, med snabba öfvergångar, från krampaktigt stel förfäran ända till slug beräkning, en slughet på gränsen till vansinne. Mumlar mellan tänderna)

Ödla... ödla... (på tå bort till ingången från

öfre hallen, regler den och sticker nyckeln i fickan, hvarefter han utmed fonden drar sig undan mot väggen till höger, i spänd väntan på att

ADLA

skall visa sig. Paus — Plötsligt står hon inne på scenen, en smula framåtböjd, klädd i en åtsittande dräkt af gröna, glänsande fjäll, med gyllene skiftning öfver bröstet och kjolens framvåd. På det askblonda håret en liten guldkrona, med sexton gnistrande stenar. Rätar på sig — utmanande)

Här har du mig, Elisiv!

(Alban har oförmärkt smugit sig fram till Adlas sängkammardörr, där han stannar som förlamad. Han ser Elisiv lyfta högra armen, likasom för att värja sig, så för hon handen till hjärtat, hufvudet glider ned mot ena axeln, ännu en sista skälfnig —)

Nej, nej... Elisiv!... (förvirrad — andlöst stirrande)
Elisiv, du har väl inte... inte tagit hans löfte, hans ord? (Blir Alban varse. Deras blickar mötas)

ALBAN

(onaturligt lugnt)

Nu måste du dö, Adla.

ADLA

(i stigande rädsla)

Hvad ämnar du? Hon bad mig om det, Alban, hon bad mig...

ALBAN

Nu måste du dö, Adla.

(Replikerna jaga hvarandra)

ADLA

Jag ville ingenting ondt, ingenting . . . bara
hvad hon själf . . .

ALBAN

Du undgår det inte.

ADLA

(utom sig)

Å, det här är ju vanvett, vanvett!

ALBAN

Ja, och döden för dig, Adla.

ADLA

(ett par steg emot honom)

Har du då glömt? Du kan inte ha glömt,
Alban! Ånej — är jag då inte vacker? Se på
mig . . . se! . . . (tystnar, förstår af uttrycket i hans ögon,
att det verkligen är fara för lifvet. En namnlös skräck
griper henne, hon nästan segnar ned)Jag ville ju ingenting ondt, ingenting ondt
. . . tro mig, Alban . . . Alban . . . (rusar upp, kjolens
länga släp är i vägen för fötterna, hon sparkar undan det,
ilar mot dörren till vänster, skyggande för ansiktet, så att
hon icke ser den döda — rycker förgäfves i låsvredet)

Stängd! Han har stängt den!... (ett halfkväfdt
hånskratt från Alban. Då springer hon ut på balkongen)

Är ingen där? Hjälp! Är ingen där?

ALBAN

(som stått kvar — nedhukad)

Att jag inte har... en knif!... knif...

(efter henne; man ser dem icke, endast hör deras flämtande
röster under en kort brottning)

ADLA

Nej... Alban...

ALBAN

Ändtligen!

ADLA

Ne-ej, ne-ej... inte dit ner... inte döda...

ALBAN

Det är lifvet jag vill åt!

ADLA

Alban!

ALBAN

Feg, feg är du...

ADLA

Alban. . jag gör ju inte motstånd mer,
Alban... Alban!

(Ett utdraget ångestskri — därpå kroppens fall mot
terrassens ena stentrappa, lågt, lågt nedanför)

ALBAN

(åter synlig, stöder sig mot dörrposten — hest)

Elisiv! . . . kan du höra mig, Elisiv? . . .
kom och se! . . . där ligger en stor, stor, grön-
gul ödla . . . nere på trappstegen, du vet. Du
behöfver inte vara rädd. Inte alls rädd. Låt
inte skrämma dig som i går!

Den är död, Elisiv.

(Trotsigt rak vid ljudet af

LEONARDS RÖST

som är bristfärdig af förskräckelse)

Grefve Alban! Hvar är unga grefven?

ALBAN

(ropar utåt)

Här är grefve Alban! (Solen bryter fram, strå-
larna omge honom) Men det är för sent — det är
slut, förstår du. (I vansinnig förtviflan, midt emellan
skratt och snyftningar) Ser du då inte, att Eyring'ar-
nas vapen ligger krossadt!

(Ridå)

